

Dr Emilia MIŠĆENIĆ*

**ZELENA TRANZICIJA ILI NORMATIVNA KOMPLIKACIJA:
JAČANJE POLOŽAJA POTROŠAČA DIREKTIVOM (EU)
2024/825 I IZAZOVI AKTUALNE PRAKSE****

Direktivom (EU) 2024/825 o jačanju položaja potrošača u zelenoj tranziciji europski zakonodavac pokušava odgovoriti na izazove manipulativnog zelenog marketinga i uspostaviti čvršći regulatorni okvir kojim će se osigurati bolja transparentnost okolišnih tvrdnji i drugih bitnih informacija o održivosti proizvoda. Zabranama neutemeljenih zavaravajućih okolišnih tvrdnji te uvođenjem obveze informiranja o ocjeni popravljivosti proizvoda, trajanju softverskih ažuriranja, sprječavanjem ranog planiranog zastarijevanja proizvoda, Direktiva (EU) 2024/825 nastoji doprinijeti održivom razvoju na unutarnjem tržištu EU. U radu se prikazuju brojne uvedene novine u pogledu greenwashinga i ranog planiranog zastarijevanja, popraćeno uz nova nacionalna rješenja, posebice u hrvatskom pravu, te aktualni primjeri iz prakse Suda EU i raznih država članica EU. Nakon sveobuhvatne analize pravila i prakse, postavlja se opravdano pitanje učinkovitosti novouvedenih rješenja i eventualnih nedostataka koji mogu stajati na putu ciljevima zelene tranzicije i održivog razvoja.

Ključne riječi: *Direktiva (EU) 2024/825. – Manipulativni zeleni marketing (greenwashing). – Rano i planirano zastarijevanje proizvoda. – Nepoštena poslovna praksa. – Održivost.*

* Prof. dr. sc. Emilia Mišćenić, redovita profesorica, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, emilia.miscenic@uniri.hr; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2695-9186>.

** Ovaj je rad napisan u okviru projekta „Povezivanje Hrvatske: Unapređenje održivog, zelenog i uključivog transporta kroz učinkovitu pravnu regulaciju“ (uniri-iz-25-99), financiranog od Europske unije – NextGenerationEU kroz Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021–2026, u sklopu Programskog financiranja Sveučilišta u Rijeci, Pravnog fakulteta. Izneseni stavovi i mišljenja isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno službeni stav Europske unije ili Europske komisije. Europska unija ni Europska komisija ne mogu snositi odgovornost za njih.

1. UVODNA RIJEČ

Današnji svijet u kojem živimo i planet kao jedino mjesto za život izrazito su ugroženi i iscrpljeni prekomjernom i neodgovornom proizvodnjom i potrošnjom različitih dobara i usluga. Diljem svijeta, pa tako i na razini pravnog poretka Europske unije (EU) postoji pregršt političkih, ekonomskih i pravnih inicijativa, programa i regulatornih okvira usmjerenih na prijelaz sa linear-nog na kružno gospodarstvo, smanjenje otpada i zagađenja okoliša, povećanje energetske učinkovitosti te brojne druge aktivnosti, a sa nadređenim ciljem ostvarenja održivog razvoja.¹ Za razliku od linearnog gospodarstva (engl. *take, make and dump*), kružno gospodarstvo, iako nije novi koncept, naglasak stavlja na ponovnu uporabu i recikliranje, kao i na popravak i smanjenje uporabe proizvoda, te u tom kontekstu znatno doprinosi održivosti i očuvanju planeta na holistički i prilagodljiv način (Terry 2021, 1–3).

U čl. 3(3) Ugovora o Europskoj uniji promiče se održivi razvoj Europe uz istodobno ostvarenje cilja visoke razine zaštite i poboljšanja kvalitete okoliša, dok članci 11 i 12 Ugovora o funkcioniranju Europske unije i članci 37 i 38 Povelje o temeljnim pravima Europske unije sadrže horizontalne klauzule i zahtijevaju jamstvo zaštite okoliša sa ciljem promicanja održivog razvoja i zaštite potrošača pri utvrđivanju i provedbi politika i aktivnosti EU.² Potrošačko pravo i odnos trgovaca kao proizvođača i prodavatelja te potrošača (engl. *business-to-consumer*, B2C) osobito su važni za ostvarenje tih ciljeva. U proizvodnom lancu, čiji je krajnji cilj ostvarenje profita, potrošači, trgovci, proizvođači, ali i brojni drugi dionici svojim postupanjima i poslovanjima neupitno utječu na održivost i očuvanje planeta (Mak, Terry 2020, 227).

U tom smislu, Direktiva (EU) 2024/825 u pogledu jačanja položaja potrošača u zelenoj tranziciji boljom zaštitom od nepoštenih praksi i boljim informiranjem³ (Direktiva (EU) 2024/825) predstavlja važan iskorak u unaprjeđenju potrošačkih prava u kontekstu zelene tranzicije i održivog razvoja. Usvajanjem Direktive (EU) 2024/825 o zelenoj tranziciji europski

¹ U Brundtland izvještaju iz 1987. održivi razvoj se definira kao „razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjosti bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje vlastite potrebe“. UN Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future (1987) UN doc A/42/427.

² Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije, *SL C* 202/1 od 7. 6. 2016. (pročišćene verzije); Povelja Europske unije o temeljnim pravima, *SL C* 202/389 od 7. 6. 2016.

³ Direktiva (EU) 2024/825 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. 2. 2024. o izmjeni direktiva 2005/29/EZ i 2011/83/EU u pogledu jačanja položaja potrošača u zelenoj tranziciji boljom zaštitom od nepoštenih praksi i boljim informiranjem, *SL L* 2024/825.

zakonodavac pokušava odgovoriti na postojeće izazove manipulativnog zelenog marketinga i uspostaviti čvršći regulatorni okvir kojim će se osigurati bolja transparentnost okolišnih tvrdnji i drugih bitnih informacija o održivosti proizvoda. S jedne strane, jačanje transparentnosti u odnosima B2C osnažuje potrošače da odaberu održive proizvode. Pružanjem točnih, jasnih i razumljivih informacija o proizvodu, trgovci mogu značajno doprinijeti ciljevima održivog razvoja. S druge strane, prakse poput zavaravajućeg oglašavanja ili drugih nepoštenih poslovnih praksi i kršenja obveza trgovaca u pružanju informacija treba učinkovitije sankcionirati. Uvođenjem novih pravila, Direktiva (EU) 2024/825 nastoji doprinijeti ostvarenju tih ciljeva te općenito jačanju održivog razvoja na unutarnjem tržištu EU.

U skladu sa Europskim zelenim planom,⁴ zelena tranzicija predstavlja strateški cilj EU usmjeren ka postizanju klimatske neutralnosti i uspostavi održivijih obrazaca proizvodnje i potrošnje. Odgovorna potrošnja i proizvodnja ubrajaju se u ključne ciljeve UN o održivom razvoju te čine sastavni dio Smjernica UN o zaštiti potrošača.⁵ Europski zeleni plan, Novi akcijski plan za kružno gospodarstvo,⁶ Nova strategija za potrošače⁷ i brojne druge inicijative potvrđuju da bez informiranog i odgovornog djelovanja potrošača na tržištu nije moguće u potpunosti ostvariti ciljeve održivog razvoja, kružnog gospodarstva, klimatske neutralnosti i smanjenja zagađenja okoliša (Šajn 2022, 1–8). To se osobito odražava u Direktivi (EU) 2024/825 koja u uvodnom recitalu, osim temeljnih ciljeva pravilnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta i visoke razine zaštite potrošača, uvodi i zaštitu okoliša, navodeći: „Kako bi se doprinijelo pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta na temelju visoke razine zaštite potrošača i zaštite okoliša, te kako bi se ostvario napredak u zelenoj tranziciji, ključno je da potrošači mogu donositi utemeljene odluke o kupnji i tako doprinijeti održivijim obrascima potrošnje.”⁸

Međutim, sveobuhvatna istraživanja i studije o tržištu i ponašanju potrošača ukazuju na to kako potrošači nerijetko ne raspolažu potrebnim informacijama za donošenje održivih odluka o kupnji, kao što su točne i transpa-

⁴ Europska komisija, Europski zeleni plan, COM(2019) 640 fin.

⁵ UN, Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. <https://sdgs.un.org/2030agenda>, posljednji pristup 15. 1. 2026; UN Conference for Trade and Development, UN Guidelines for Consumer Protection. https://unctad.org/system/files/official-document/ditccplpmisc2016d1_en.pdf, posljednji pristup 15. 1. 2026.

⁶ Europska komisija, Novi akcijski plan za kružno gospodarstvo, Za čišću i konkurentniju Europu, COM(2020) 98 fin.

⁷ Europska komisija, Nova strategija za potrošače, Jačanje otpornosti potrošača radi održivog oporavka, COM(2020) 696 fin.

⁸ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 1.

rentne informacije o okolišnim karakteristikama ili popravljivosti i trajnosti proizvoda (Europska komisija, Behavioural Study, 2018; BEUC 2023a, 1–10). Povrh toga i bez obzira na postojeće pravno uređenje prava potrošača na razini EU, prilikom pružanja robe i usluga u praksi se redovito koriste nejasne, općenite, pogrešne ili zavaravajuće okolišne tvrdnje koje samo stvaraju privid održivosti proizvoda, a bez stvarne i činjenično potkrijepljene osnove (npr. kreni zeleno; 100% *recycled bottle* i sl.) (OECD 2025, 21–23). Statistike i istraživanja u proteklih nekoliko godina potvrđuju da, samo na razini EU, više od 50% proizvoda sadrži lažne i zavaravajuće okolišne tvrdnje, dok 85% potrošača izražava nezadovoljstvo zbog okolišnih tvrdnji te 82% u pogledu informacija o trajnosti i popravljivosti proizvoda.⁹ Riječ je o vrsti zavaravajuće nepoštenne poslovne prakse trgovaca tzv. *greenwashing*-u, koja predstavlja ozbiljnu prepreku u donošenju informiranih i održivih odluka potrošača o kupnji te znatno narušava povjerenje potrošača i pošteno tržišno natjecanje.

U radu je stoga naglasak stavljen upravo na prakse manipulativnog zelenog marketinga i ranog planiranog zastarijevanja te na analizu Direktive (EU) 2024/825, kojom se uvode sveobuhvatna pravila sa ciljem suzbijanja tih nepoštenih praksi. Iako na prvi pogled na jednostavan način, Direktiva (EU) 2024/825 zapravo na normativno kompleksan način uvodi brojne izmjene i dopune u već postojeće ključne potrošačke direktive i time nastoji ojačati potrošački regulatorni okvir. Osim izmjena i dopuna Direktive 2005/29/EZ o nepoštenim poslovnim praksama¹⁰ i Direktive 2011/83/EU o pravima potrošača,¹¹ upućuje na definicije i rješenja iz čitavog niza drugih

⁹ Europska komisija, Sustainable Products in a Circular Economy– Towards an EU Product Policy Framework Contributing to the Circular Economy (2019); Europska komisija, 2020 – sweep on misleading sustainability claims, https://commission.europa.eu/topics/consumers/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/sweeps_en#ref-2020--sweep-on-misleading-sustainability-claims, posljednji pristup 15. 1. 2026; Europska komisija, Green Claims, https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy-topics/green-claims_en?prefLang=hr, posljednji pristup 15. 1. 2026; Commission Staff Working Document, Impact Assessment Report Accompanying the Proposal for a Directive Amending Directives 2005/29 and 2011/823 as Regards Empowering Consumers for the Green Transition Through Better Protection Against Unfair Practices and Better Information, SWD(2022) 85 fin.

¹⁰ Direktiva 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. 5. 2005. o nepoštenoj poslovnoj praksi poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču na unutarnjem tržištu i o izmjeni Direktive Vijeća 84/450/EEZ, direktiva 97/7/EZ, 98/27/EZ i 2002/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, kao i Uredbe (EZ) br. 2006/2004 Europskog parlamenta i Vijeća, *SL L* 149.

¹¹ Direktiva 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. 10. 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, *SL L* 304.

europskih akata. Takav normativni pristup ne samo da otežava prikaz brojnih novih pravila već dovodi u pitanje i njihovu učinkovitost i primjenu u praksi. U radu se zato, osim analize novina, također kritički promišlja o učinkovitosti i doprinosu Direktive (EU) 2024/825 zelenoj tranziciji i održivom razvoju. Detaljno se prikazuju novouvedena europska pravila i utjecaj preuzimanja Direktive (EU) 2024/825 na nacionalnoj razini, posebice prikazom rješenja u hrvatskom pravu. Analiziraju se aktualni primjeri iz prakse Suda EU te iz komparativne sudske prakse drugih država članica EU i šire, kao što su predmeti iz francuske, talijanske, njemačke, nizozemske, hrvatske i drugih jurisdikcija u kojima se anticipira primjena Direktive (EU) 2024/825.

2. REGULATORNI RAZLOZI I CILJEVI USVAJANJA DIREKTIVE (EU) 2024/825 O JAČANJU POLOŽAJA POTROŠAČA U ZELENOJ TRANZICIJI

Imajući u vidu sve rašireniju praksu *greenwashing*-a, odnosno zavaravajuće nepoštene poslovne prakse prikazivanja proizvoda ekološki prihvatljivijima i održivijima nego što oni u stvarnosti jesu, europski zakonodavac prepoznaje potrebu za utvrđenjem jasnih i transparentnih kriterija i dodatnim uređenjem te konkretizacijom okolišnih tvrdnji i tvrdnji o održivosti proizvoda (Hedemann-Robinson 2025, 64).¹² Pravni okvir zaštite potrošača, posebice Direktiva 2005/29/EZ i Direktiva 2011/83/EU, pružaju zaštitu od nepoštenih poslovnih praksi i utvrđuju obvezu sveobuhvatnog predugovornog i ugovornog informiranja za potrošače, ali se u praksi pokazuju nedostatnima za suočavanje sa sve raširenijom nepoštenom praksom manipulativnog zelenog marketinga i izazovima digitalizacije (Mišćenić 2024, 103). Učestala uporaba zavaravajućih okolišnih tvrdnji, rano planirano zastarijevanje proizvoda, netransparentno i zavaravajuće informiranje u digitalnom okružju te mnogi drugi aspekti nepoštenih poslovnih praksi zahtijevaju dodatno i preciznije normativno uređenje na europskoj razini. Iako spomenute direktive i Smjernice Europske komisije o njihovu tumačenju i primjeni već sadrže pojedine odredbe kojima se mogu obuhvatiti i takvi oblici zabranjenih

¹² *Greenwashing* se u *Merriam-Webster rječniku* definira kao „čin ili praksa prikazivanja proizvoda, politike, aktivnosti itd., kao ekološki prihvatljivijih ili manje štetnih za okoliš nego što to u stvarnosti jesu“. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/greenwashing>, posljednji pristup 15. 1. 2026.

nepoštenih poslovnih praksi te propusti u informiranju potrošača,¹³ europski zakonodavac ih sada prvi puta konkretizira i izričito propisuje te detaljno uređuje u potrošačkom pravnom okviru EU i posljedično država članica.

Kako bi se omogućilo ostvarenje ciljeva bolje zaštite od nepoštenih praksi i učinkovitije informiranje potrošača, Direktivom (EU) 2024/825 se uvode nove zabrane nepoštenih zavaravajućih poslovnih praksi, s jedne strane, i propisuje niz obveza trgovaca na transparentno informiranje potrošača, s druge strane. Nepoštene poslovne prakse i marketinško iskorištavanje interesa potrošača za održivim proizvodima Direktiva (EU) 2024/825 suzbija uvođenjem zabrane korištenja općih tvrdnji o prihvatljivosti za okoliš odnosno tzv. zelenih tvrdnji kao što su „zeleno“, „prijatelj prirode“, „ekološki“, „dobro za okoliš“, „klimatski prihvatljivo“, „nježno za okoliš“, „ugljično prihvatljivo“, „energetski učinkovito“, „biorazgradivo“, „biobazirano“ i sl., „kada nije moguće dokazati priznatu izvrsnu okolišnu učinkovitost“.¹⁴ Radi suzbijanja nepoštene prakse ranog i planiranog zastarijevanja, osobito elektroničkih i proizvoda sa digitalnim elementima, trgovci su ubuduće obvezni pružati detaljne i transparentne informacije o trajnosti i popravljivosti proizvoda, dostupnosti rezervnih dijelova, dostupnosti i trajanju softverskih ažuriranja i sl.¹⁵

Također treba istaknuti kako Direktiva (EU) 2024/825, usvojena na temelju čl. 114 UFEU, kao pravne osnove za usklađivanje propisa država članica čiji je cilj uspostava i funkcioniranje unutrašnjeg tržišta, ali i jedine 'prave' pravne osnove za usklađivanje propisa o zaštiti potrošača, čini tek jedan u nizu europskih akata kojima se nastoje postići ciljevi zelene i digitalne tranzicije i održivog gospodarstva u potrošačkom pravu (Miščenić 2022, 701). Ona je tako povezana sa drugim potrošačkim aktima kao što su Direktiva (EU) 2024/1799 o pravu na popravak,¹⁶ Ekodizajn uredba (EU)

¹³ Obavijest Komisije, Smjernice za tumačenje i primjenu Direktive 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o nepoštenoj poslovnoj praksi poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču na unutarnjem tržištu [2021], *SL C* 526/01; Obavijest Komisije, Smjernice za tumačenje i primjenu Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća o pravima potrošača [2021], *SL C* 525/01.

¹⁴ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 9.

¹⁵ Direktiva (EU) 2024/825, Prilog I.

¹⁶ Direktiva (EU) 2024/1799 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. 6. 2024. o zajedničkim pravilima za promicanje popravka robe i izmjeni Uredbe (EU) 2017/2394 te direktiva (EU) 2019/771 i (EU) 2020/1828, *OJ L* 2024/1799.

2024/1781,¹⁷ Twin direktive (EU) 2019/770 i 2019/771,¹⁸ Omnibus ili Modernizacijska direktiva (EU) 2019/2161,¹⁹ te mnogim drugima (De Francesci 2023, 45–48). Dotle su neke od usko povezanih regulatornih inicijativa europskog zakonodavca, kao što je usvajanje tzv. *Green Claims Directive*,²⁰ u zakonodavnom trijalogu institucija EU, u lipnju 2025. godine odgođene do daljnjega.²¹ I dok mnoge od tih direktiva već odavno čine dio hrvatskog potrošačkog pravnog okvira (Mišćenić 2023, 127), Direktiva (EU) 2024/825 se mora preuzeti do 27. 3. 2026, sa obveznim početkom primjene preuzetih mjera od 27. 9. 2026.²² Krajem 2025. godine pokrenuto je javno savjetovanje na nacrt nadolazećih izmjena i dopuna Zakona o zaštiti potrošača²³ (ZZP),²⁴ a 12. 3. 2026. Vlada RH je uputila Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača u saborsku proceduru. S obzirom da se usvajanje izmjena i dopuna ZZP očekuje do početka obvezne primjene mjera u državama članicama, u radu se proučava i njihova usklađenost sa Direktivom (EU) 2024/825 te daje kratak osvrt na hrvatsko potrošačko pravo (Horak 2024, 35; Mišćenić 2020, 173).

¹⁷ Uredba (EU) 2024/1781 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. 6. 2024. o uspostavi okvira za utvrđivanje zahtjeva za ekološki dizajn održivih proizvoda, izmjeni Direktive (EU) 2020/1828 i Uredbe (EU) 2023/1542 te stavljanju izvan snage Direktive 2009/125/EZ, *SL L* 2024/1781.

¹⁸ Direktiva (EU) 2019/770 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. 5. 2019. o određenim aspektima ugovora o isporuci digitalnog sadržaja i digitalnih usluga, *SL L* 136, i Direktiva (EU) 2019/771 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. 5. 2019. o određenim aspektima ugovora o kupoprodaji robe, izmjeni Uredbe (EU) 2017/2394 i Direktive 2009/22/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 1999/44/EZ, *SL L* 136.

¹⁹ Direktiva (EU) 2019/2161 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. 11. 2019. o izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i direktiva 98/6/EZ, 2005/29/EZ te 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu boljeg izvršavanja i modernizacije pravila Unije o zaštiti potrošača, *SL L* 328.

²⁰ Prijedlog direktive Europskog parlamenta i Vijeća o potkrepljivanju i priopćavanju izričitih tvrdnji o prihvatljivosti za okoliš, COM/2023/166 final.

²¹ Europski parlament, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20250623IPR29094/green-claims-directive-ep-co-rapporteurs-hold-a-press-conference-at-15-15>, posljednji pristup 15. 1. 2026.

²² Direktiva (EU) 2024/825, čl. 4.

²³ Zakon o zaštiti potrošača, *Narodne novine* (NN) 19/22 i 59/23.

²⁴ E-savjetovanja, Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=32306>, posljednji pristup 15. 1. 2026. Nakon predaje rada ZID ZZP su stupile na snagu, NN 59/26.

3. KLJUČNE PROMJENE U UREĐENJU NEPOŠTENE POSLOVNE PRAKSE I INFORMIRANJU POTROŠAČA

3.1. Općenito o izmjenama i uvođenju novih pojmova

Direktiva (EU) 2024/825 u prvom redu naglasak stavlja na uređenje načina na koji se proizvodi potrošačima predstavljaju na tržištu glede njihove trajnosti, popravljivosti i funkcionalnosti, te u pogledu vjerodostojnosti okolišnih tvrdnji. Ona proširuje postojeće uređenje o nepoštenim poslovnim praksama i uvodi nova pravila o održivosti i funkcionalnosti proizvoda, njihovom trajanju i mogućnosti popravka, čime nastoji zaštititi potrošače od zavaravajućih praksi te potaknuti proizvođače i trgovce na odgovorno i transparentno poslovanje. Putem Direktive (EU) 2024/825 europski zakonodavac uvodi obvezu trgovaca da potrošačima jamče pružanje jasnih i razumljivih odnosno transparentnih informacija na temelju kojih će potrošači moći donositi informirane i održive odluke o kupnji određenih proizvoda (Miščenić 2024, 89).

Od brojnih novina koje uvodi, ističu se nove odredbe i usklađivanje pojmova i definicija koje se odnose na borbu protiv ranog i planiranog zastarijevanja (engl. *early and planned obsolescence*) i manipulativnog odnosno zavaravajućeg zelenog marketinga (engl. *greenwashing*). Nove odredbe Direktive (EU) 2024/825 znatno jačaju obvezu trgovaca da informiraju potrošače o funkcionalnosti, trajnosti i mogućnosti popravaka proizvoda, budući da brojna istraživanja potvrđuju kako potrošači nerijetko nisu svjesni ili pak upoznati sa trajanjem funkcionalnosti proizvoda kao ni mogućnosti popravka proizvoda (Augenhofer 2022, 1–20).

Uvode se i nova pravila o ažuriranju softvera ugrađenih u digitalne proizvode, u pogledu kojih se od trgovaca zahtijeva da potrošače unaprijed i transparentno informiraju o trajanju podrške softverskog ažuriranja.²⁵ To uređenje je posebice važno za tzv. *smart* uređaje kao što pametni telefoni, laptopi, kućanski uređaji, automobili sa softverskom podrškom i dr., koji vremenom mogu izgubiti funkcionalnost zbog prestanka mogućnosti softverskog ažuriranja. Time se sprječava nepoštena praksa zbog koje uređaji rano i planirano zastarijevaju, čime trgovci potrošače prisiljavaju na zamjenu ili kupnju novih proizvoda, umjesto mogućnosti popravka ili dulje uporabe proizvoda.

U Direktivi (EU) 2024/825 se prvi puta spominje i ocjena popravljivosti proizvoda, kao informacija koja može znatno utjecati na odluku prosječnog potrošača o kupnji određenog proizvoda. To je pravilo uvedeno po uzoru

²⁵ Vidi *infra*, naslov 3.3.

na već postojeća pravna uređenja pojedinih zemalja, kao što su Francuska i Belgija, koje već godinama koriste tzv. indeks popravljivosti kao brožani pokazatelj o tome koliko je lako ili isplativo popraviti pojedini proizvod.²⁶ Direktiva uvodi i niz odredbi o suzbijanju manipulativnog zelenog marketin-ga odnosno *greenwashing*-a, zabranom neutemeljenog korištenja pojmova i oznaka u oglašavanju i prodaji proizvoda, kao što su „zeleno“, „prirodno“, „klimatski neutralno“ i sl., zbog njihove neutemeljenosti na jasnim i transparentnim kriterijima i dokazima o okolišnoj učinkovitosti.²⁷

Direktiva (EU) 2024/825 time donosi ključne izmjene u okvir potrošačkog prava EU izmjenama i dopunama odredbi dviju temeljnih potrošačkih direktiva, naime Direktive 2005/29/EZ o nepoštenoj poslovnoj praksi i Direktive 2011/83/EU o pravima potrošača. To čini na način da člankom 1 uvodi izmjene i dopune Direktive 2005/29/EZ uvođenjem niza novih pojmova i definicija vezanih uz okolišnu učinkovitost i usklađuje postojeće definicije sa drugim relevantnim direktivama (kao što je pojam ‘roba’ ili ‘trajnost’ iz Direktive (EU) 2019/771), te mijenja i dodaje nekoliko temeljnih odredbi Direktive 2005/29/EZ i proširuje crnu listu zabranjenih nepoštenih poslovnih praksi (čl. 2, 6 i 7 Direktive 2005/29/EZ). Člankom 2 uvodi izmjene Direktive 2011/83/EU i po istom ključu uvodi nove (npr. ‘ocjena popravljivosti’) i usklađuje postojeće definicije temeljnih pojmova (npr. ‘komercijalno jamstvo trajnosti’, ‘trajnost’, ‘proizvođač’ iz Direktive (EU) 2019/771) te mijenja članke 5, 6 i 8 Direktive 2011/83/EU u pogledu informiranja i transparentnosti.

Osim članaka 1 i 2 popraćenih Prilogom sa novouvedenih 12 zabranjenih nepoštenih poslovnih praksi i opsežnom preambulom, u Direktivi (EU) 2024/825 nema daljnjeg uređenja i odredbi. Iako se na prvi pogled može činiti jednostavnim, detaljnija analiza Direktive (EU) 2024/825 ukazuje na kompleksan i nomotehnički neučinkovit način uređenja, gdje se kroz dva glavna članka Direktive, istodobno adresiraju sve od *supra* navedenih novina, tako što se u Direktivama 2005/29/EZ i 2011/83/EU u prvom dijelu tih odredbi najprije mijenjaju i dopunjuju njihove definicije i osnovni pojmovi, a potom u drugom dijelu odredbi oba članka 1 i 2 ulazi u izmjene i dopune ključnih odredbi kao što su one o zavaravajućim radnjama i propuštanjima i one o predugovornom informiranju. Taj pristup mjestimično rezultira dupliranjima, kao što je to kod uređenja čl. 5 i 6 Direktive 2011/83/EU o predugovornom informiranju. Naime, u definiranju pojmova dolazi do blažeg

²⁶ Npr. francuski Code de l’Environnement, Art. L 541-9-2, Création LOI n°2020-105 du 10 février 2020, verzija na snazi od 1.1.2021., zadnje izmjene i dopune 5. 4. 2024, pristup: 15.1.2026., https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000041555848.

²⁷ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 9. i Prilog I.

sadržajnog odstupanja u definicijama istih pojmova iz članaka 1 i 2 Direktive (EU) 2024/825, kao što je to slučaj u ključnoj definiciji „ažuriranje softvera“. Uređenje se komplicira tim više što se u toj definiciji, kao i u drugima, sustavno upućuje na definicije pojmova iz drugih akata, pretežno na one iz Twin direktiva (EU) 2019/770 i 2019/771. Takvo nomotehnički kompleksno uređenje zahtijeva kreativnost nacionalnih zakonodavaca u preuzimanju Direktive (EU) 2024/825, što će biti prikazano na primjeru izmjena i dopuna hrvatskog ZZP. U tekstu koji slijedi prikazuje se sadržaj ključnih novouvedenih rješenja i kritički proučava njihova prilagođenost ostvarenju ciljeva direktive i učinkovitosti u primjeni.

3.2. Suzbijanje nepoštene poslovne prakse manipulativnog zelenog marketinga (*greenwashing*)

3.2.1. Novo uređenje

Zabrana različitih oblika nepoštenih poslovnih praksi trgovaca naspram potrošača uređena je Direktivom 2005/29/EZ, u kojoj se ona definira kao praksa koja je u „suprotnosti sa zahtjevima u pogledu profesionalne pažnje“ i „koja bitno narušava ili je vjerojatno da će narušiti gospodarsko ponašanje prosječnog potrošača do kojeg dopire odnosno kojem je namijenjena, u odnosu na proizvod, odnosno gospodarsko ponašanje prosječnog člana skupine ako je poslovna praksa usmjerena određenoj skupini potrošača“.²⁸ Na odgovarajući način, ta je definicija preuzeta u hrvatski ZZP, uključivo i u pogledu potrošača koji se zbog određenih karakteristika, kao što su tjelesne ili duševne mane, dob ili lakomislenost, ubrajaju u tzv. ranjive potrošače.²⁹ I bez ulaznja u detalje tog dugogodišnjeg uređenja, nepoštena poslovna praksa može biti zavaravajuća (radnje i propuštanja) i agresivna, te su oba oblika po uzoru na Direktivu 2005/29/EZ popraćena tzv. crnim listama zabranjenih postupaka koji predstavljaju zavaravajuću i agresivnu poslovnu praksu (Mišćenić, Mamilović 2019, 273). U kontekstu novog uređenja posebice se ističu izmjene i dopune odredbi o zavaravajućim radnjama i propuštanjima iz čl. 35 i 36 ZZP, te prateće crne liste zavaravajućih poslovnih praksi iz čl. 37 ZZP, koje mogu zavarati prosječnog potrošača netočnim i neistinitim informacijama, propuštanjem bitnih informacija, ali i na drugi način, čak i ako

²⁸ Direktiva 2005/29/EZ, čl. 5, st. 1 i 2.

²⁹ ZZP, čl. 34, st. 1 i 2.

je informacija točna, ako je cjelokupno predstavljanje takvo da potrošača navodi ili je vjerojatno da će ga navesti da donese odluku o kupnji koju inače ne bi donio.³⁰

Prema Smjernicama Europske komisije, manipulativni zeleni marketing u odnosima B2C može obuhvaćati sve oblike poslovnih praksi u pogledu ekoloških obilježja proizvoda, odnosno „sve vrste izjava, informacija, simbola, znakova, grafičkih prikaza i naziva robnih marki te njihovo međudjelovanje s bojama, na pakiranjima i oznakama, u promidžbenim materijalima i u svim medijima (uključujući internetske stranice) bilo koje organizacije ako se ona smatra ‘trgovcem’ i sudjeluje u poslovnim praksama u odnosu na potrošače”.³¹ Direktivom (EU) 2024/825 europski zakonodavac mijenja i dopunjuje odredbe Direktive 2005/29/EZ uvođenjem definicija pojmova i odredbi koje se odnose i na zabranu nepoštenih praksi tzv. *greenwashing*-a odnosno prikazivanja robe i usluga zelenijima i održivijima nego što to oni u stvarnosti jesu (Europski parlament, 2024). Od relevantnih novih definicija treba istaknuti definiciju tvrdnje o prihvatljivosti za okoliš³² (npr. da proizvod pozitivno utječe ili ne utječe na okoliš ili da je manje štetan za okoliš od konkurentskih proizvoda),³³ a koja se razlikuje od opće tvrdnje o prihvatljivosti za okoliš³⁴ (npr. „prihvatljivo za okoliš“, „ekološki prihvatljivo“, „zeleno“, „priatelj prirode“, „ekološki“, „dobro za okoliš“, „klimatski prihvatljivo“, „nježno za okoliš“, „ugljično prihvatljivo“, „energetski učinkovito“, „biorazgradivo“, „biobazirano“ i sl.),³⁵ potom definiciju oznake održivosti,³⁶ program

³⁰ Čl. 35(1) i 36(1) ZZZP.

³¹ Smjernice za tumačenje i primjenu Direktive 2005/29/EZ, 4.1.1.

³² Direktiva (EU) 2024/825, čl. 1, izmjena Direktive 2005/29/EZ uvođenjem čl. 2(1)(o) „tvrdnja o prihvatljivosti za okoliš” znači svaka poruka ili izjava koja nije obvezna na temelju prava Unije ili nacionalnog prava, u bilo kojem obliku uključujući tekstualno, slikovno, grafičko ili simboličko predstavljanje kao što su oznake, imena robnih marki, imena poduzeća ili proizvoda, u kontekstu tržišnog komuniciranja, u kojima se navodi ili implicira da proizvod, kategorija proizvoda, robna marka ili trgovac pozitivno utječe ili uopće ne utječe na okoliš ili da je manje štetan za okoliš od drugih proizvoda, kategorija proizvoda, robnih marki ili trgovaca ili da je poboljšao svoj utjecaj tijekom vremena”.

³³ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 8.

³⁴ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 1, izmjena Direktive 2005/29/EZ uvođenjem čl. 2(1)(p) „opća tvrdnja o prihvatljivosti za okoliš” znači svaka tvrdnja o prihvatljivosti za okoliš u pisanom ili usmenom obliku, uključujući putem audiovizualnih medija, koja nije uključena u oznaku održivosti i ako specifikacija tvrdnje nije jasno i uočljivo navedena na istom mediju”.

³⁵ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 9.

³⁶ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 1, izmjena Direktive 2005/29/EZ uvođenjem čl. 2(1)(q) „oznaka održivosti” znači svaki dobrovoljni znak pouzdanosti, znak kvalitete ili istovjetan znak, javni ili privatni, kojim se nastoji izdvojiti i promicati proizvod,

certificiranja³⁷ i definiciju priznate izvrsne okolišne učinkovitosti u skladu sa Uredbom (EZ) 66/2010 i ISO standardima,³⁸ a koja je povezana sa prethodnim pojmovima.³⁹

Prema recitalu 9 Direktive (EU) 2024/825, opće tvrdnje o prihvatljivosti za okoliš trebaju biti zabranjene kada izvrsna okolišna učinkovitost nije dokaziva. Primjerice, uporaba pojma „biorazgrađivo“ za proizvod koji nije biorazgrađiv ili nisu provedena ispitivanja zavaravajuća je jer sadrži lažne i neistinite informacije koje zavaravaju potrošače. Čak i činjenično točne informacije mogu zavarati prosječnog potrošača ako su tvrdnje nejasne, dvosmislene ili nisu dostatno potkrijepljene.⁴⁰ Dotle, kada je specifikacija tvrdnje o prihvatljivosti za okoliš jasno i na uočljiv način navedena na mediju (npr. reklamni spot, ambalaža proizvoda ili sučelje za internetsku prodaju), tvrdnja o prihvatljivosti za okoliš se ne smatra općom tvrdnjom o prihvatljivosti za okoliš. Na primjer, opća tvrdnja je „klimatski prihvatljiva ambalaža“, dok je tvrdnja „100% energije koja se upotrebljava za proizvodnju ove ambalaže dolazi iz obnovljivih izvora“ specifična i ne podliježe toj zabrani, ali se na nju i dalje primjenjuju druge odredbe Direktive 2005/29/EZ. Primjerice, takva tvrdnja može biti zavaravajuća ako nije navedeno da se energija iz obnovljivih izvora upotrebljavala samo tijekom određene faze životnog vijeka proizvoda, dok tvrdnja „100% obnovljivi materijali (osim opreme)“ jasno ukazuje koji dijelovi proizvoda nisu izrađeni od obnovljivih materijala.⁴¹ Iako detaljno definirane i potkrijepljene praktičnim primjerima iz preambule, i sama Direktiva ukazuje na činjenicu da u praksi neće uvijek biti jednostavno utvrditi jesu li okolišne tvrdnje zabranjene ili nisu, te će za to utvrđenje ponekad biti potrebno stupnjevito ocjenjivanje na temelju većeg broja odredbi Direktive 2005/29/EZ.

Od ostalih pojmova dolazi do usklađivanja sa postojećim definicijama iz drugih u hrvatsko pravo već preuzetih direktiva, kao što su „roba“, „trajnost“, „funkcionalnost“ sukladno Direktivi (EU) 2019/771 i „ažuriranje softvera“ sukladno Direktivama (EU) 2019/770 i 2019/771 te uvođenje novog pojma

postupak ili poslovanje s obzirom na njegova okolišna ili društvena obilježja ili oboje te isključuje bilo koju obveznu oznaku koja se zahtijeva na temelju prava Unije ili nacionalnog prava“.

³⁷ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 1, izmjena Direktive 2005/29/EZ uvođenjem u čl. 2(1)(r).

³⁸ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 1, izmjena Direktive 2005/29/EZ uvođenjem u čl. 2(1)(s).

³⁹ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 1.

⁴⁰ Smjernice za tumačenje i primjenu Direktive 2005/29/EZ, 4.1.1.3.

⁴¹ Smjernice za tumačenje i primjenu Direktive 2005/29/EZ, 4.1.1.3.

potrošni materijal.⁴² Sve su te definicije usko povezane sa izmjenama Direktive 2005/29/EZ u člancima 6 i 7 i izmjenom crne liste zabranjenih nepoštenih poslovnih praksi iz Priloga I Direktive 2005/29/EZ, kojima se nastoji suzbiti sve rašireniji problem zavaravanja tzv. okolišnim tvrdnjama. Tako se dosadašnji opis glavnih obilježja proizvoda iz čl. 6(1)(b) Direktive 2005/29/EZ znatno mijenja i dopunjuje, sa naglaskom na „okolišna ili društvena obilježja, pripadajući pribor, aspekti kružnosti kao što su trajnost, mogućnost popravka ili recikliranja“.⁴³ Za razliku od prvog dijela članka 1 Direktive (EU) 2024/825 kojim se intervenira u definicije, drugim dijelom te odredbe se ovdje dakle sadržajno ulazi u izmjene i dopune glavnih odredbi iz Direktive 2005/29/EZ.

Novim člankom 6(2)(d) Direktive 2005/29/EZ uvode se potpuno nove točke o iznošenju tvrdnji o prihvatljivosti za okoliš te člankom 6(2)(e) Direktive 2005/29/EZ o oglašavanju pogodnosti za potrošače koje su nevažne i ne proizlaze ni iz jednog obilježja proizvoda ili poslovanja,⁴⁴ kao što je tvrdnja da listovi papira proizvoda ne sadrže plastiku ili da robna marka vode u boci ne sadrži gluten.⁴⁵ Novi čl. 6(2)(d) Direktive 2005/29/EZ u zabranjene zavaravajuće radnje ubraja i iznošenje tvrdnji o prihvatljivosti za okoliš za buduću okolišnu učinkovitost (npr. ukidanje emisija stakleničkih plinova do 2050) bez jasnih, objektivnih, javno dostupnih i provjerljivih obveza utvrđenih u realističnom planu provedbe, kojeg redovito provjerava i prati stručna treća strana, neovisna o trgovcu, tzv. certifikator.⁴⁶ Kao što je *infra* istaknuto, u praksi se postavlja pitanje nezavisnosti i vjerodostojnosti certifikatora odnosno treće stručne strane, odnosno tko će u konačnici provjeravati i verificirati certifikatora. Kao što to uobičajeno biva, u praksi će se poteškoće u tumačenju i primjeni prevaliti na nacionalne sudove i praksu, koja će ovisiti o interpretaciji Suda EU.

Osim navedenog uređenja zavaravajućih radnji, uvodi se i nova odredba o zavaravajućem propuštanju, prema kojoj se u bitne informacije koje u slučaju njihova propuštanja, odnosno izostavljanja prosječnom potrošaču mogu rezultirati zavaravajućom poslovnom praksom, ubrajaju i usluge trgovca za uspoređivanje proizvoda u pogledu okolišnih ili društvenih obilježja i aspekata kružnosti, kao što su trajnost, mogućnost popravka ili recikliranja

⁴² Direktiva (EU) 2024/825, čl. 1, izmjena Direktive 2005/29/EZ uvođenjem u čl. 2(1)(v).

⁴³ Preuzeto u čl. 35(2)(2) ZZP.

⁴⁴ Preuzeto u čl. 35(3)(4) i (5) ZZP.

⁴⁵ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 5.

⁴⁶ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 4. Preuzeto u čl. 35(3)(4) ZZP.

proizvoda i dr. (čl. 7(7) Direktive 2005/29/EZ).⁴⁷ No, tu se ubrajaju i društvena obilježja proizvoda u cjelokupnom procesu proizvodnje, kao što su pravični i jednaki radnopravni uvjeti, plaće, rodna ravnopravnost, uključivost i različitost i sl.⁴⁸

U hrvatskom potrošačkom pravu su sve od navedenih definicija na odgovarajući način preuzete u čl. 4 ZZP, koji sadrži definicije pojmova, dok su novouvedene odredbe preuzete u odgovarajuće odredbe o zavaravajućim radnjama i propuštanjima (čl. 35 i 36 ZZP), te je u čl. 37 ZZP znatno proširena crna lista zavaravajućih poslovnih praksi. Primjerice, u pogledu *greenwashing*-a se ističe zabrana isticanja oznaka održivosti koje se ne temelje na programu certificiranja ili koju nisu utvrdila javna tijela, ili zabrana opće tvrdnje o prihvatljivosti za okoliš, a da trgovac ne može dokazati priznatu izvrsnu okolišnu učinkovitost relevantnu za tvrdnju.⁴⁹ Primjerice, opća tvrdnja „energetski učinkovito“ mogla bi biti poduprta na temelju priznate izvrsne okolišne učinkovitosti u skladu s Uredbom (EU) 2017/1369, ali tvrdnja „biorazgradivo“ se ne može poduprijeti temeljem priznate izvrsne okolišne učinkovitosti u skladu s Uredbom (EZ) 66/2010 ako u posebnim kriterijima znaka za okoliš EU ne postoje zahtjevi za biorazgradivost koji se odnose na predmetni proizvod.⁵⁰ Trgovci ne bi trebali iznositi i opće tvrdnje, „održivo“, „svjesno“, „odgovorno“, ako se temelje isključivo na izvrsnoj okolišnoj učinkovitosti jer se takve tvrdnje realno odnose i na druga obilježja, kao što su društvena obilježja.⁵¹

To novo i konkretizirano uređenje izuzetno je bitno s obzirom na raširenost nepoštene prakse manipulativnog zelenog marketinga kojom se na tržištu svakodnevno oglašava proizvode sa neprovjerenim, neujednačenim i nerijetko zavaravajućim obilježjima svih vrsta. Zabranom općih okolišnih tvrdnji utječe se i na suzbijanje zavaravanja vizualnim oznakama i simbolima (npr. zeleni listovi, planet itd.) u koje se potrošači pouzdaju i kada nisu poduprte vjerodostojnim dokazima i provjerenim informacijama (Kovač, Dunković, Kovač 2025, 13). Prosječni potrošač je suočen sa nizom vizualnih i drugih različitih obilježja na proizvodima, pri čemu je gotovo nemoguće razlikovati službene certifikate neovisnih stručnih trećih strana od onih koje proizvođači i trgovci samostalno izrađuju (Fella, Bausa 2024, 1–16). Prema

⁴⁷ Preuzeto u čl. 36(5)(4) ZZP.

⁴⁸ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 3.

⁴⁹ Preuzeto iz Priloga Direktive (EU) 2024/825 u čl. 37(3) i (6) ZZP.

⁵⁰ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 10.

⁵¹ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 10.

istraživanju Europske organizacije za zaštitu potrošača, samo 3% potrošača u EU tvrdi kako može prepoznati zavaravajuće i lažne okolišne tvrdnje i obilježja (BEUC 2023b, 1–12).

Novim uređenjem trgovcima je također zabranjeno koristiti oznake održivosti koje se ne temelje na programu certificiranja/verifikacije treće stručne strane ili koje nije uspostavilo javno tijelo, pri čemu dodijeljena potvrda odnosno certifikat ili verifikacija moraju biti provjerljivi i utemeljeni na transparentnim, poštenim i nediskriminirajućim uvjetima provjere, uz osiguranu javnu dostupnost.⁵² Dakle, osim ukoliko je oznake održivosti utvrdilo javno tijelo ili je riječ o dodatnim oblicima prezentiranja hrane sukladno Uredbi (EU) 1169/2011 o informiranju potrošača o hrani, oznake održivosti moraju biti podupriete programima certificiranja.⁵³ Iako su Direktivom (EU) 2024/825 utvrđeni načelni kriteriji za programe certificiranja vezano za oznake održivosti, kao što su transparentnost, vjerodostojnost, postojanje postupaka za rješavanje neusklađenosti i/ili povlačenje i suspendiranje uporabe oznake održivosti te praćenje usklađenosti trgovca sa programom, u skladu sa standardima ISO i postojećim uredbama,⁵⁴ postavlja se pitanje učinkovitosti propisanih programa certificiranja odnosno verifikacije i njihovih implikacija. Također, postoji opravdana bojazan da će zbog skupoće usluga trećih strana certifikatora malo i srednje poduzetništvo biti stavljeno u nepovoljniji položaj u odnosu na velike kompanije odnosno poduzeća na tržištu.

Nadalje, zabranjuju se tvrdnje o prihvatljivosti cjelokupnog proizvoda ili poslovanja trgovca za okoliš kada je očito da se ona odnosi samo na određeni aspekt proizvoda ili poslovanja, kao i neutemeljene tvrdnje o kompenzaciji stakleničkih plinova.⁵⁵ Primjerice, trgovci nerijetko navode da je proizvod izrađen od recikliranog materijala i time ostavljaju dojam da je čitav proizvod izrađen od tog materijala iako se to *de facto* odnosi samo na ambalažu.⁵⁶ Jednako tako, zabranjeno je koristiti tvrdnje „klimatski neutralno“, „certificirano CO₂ neutralno“, „ugljično pozitivno“, „smanjen utjecaj na klimu“, „ograničen CO₂ otisak“ i sl., osim ako se temelje na stvarnim učincima proizvoda tijekom

⁵² Direktiva (EU) 2024/825, čl. 1 kojim se uvodi čl. 2(1)(r) Direktive 2005/29/EZ o programu certificiranja, preuzeto u čl. 4(35) ZZP.

⁵³ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 7: „Primjeri oznaka održivosti koje su utvrdila javna tijela su logotipi koji se dodjeljuju ako su u skladu sa zahtjevima uredaba (EZ) br. 1221/2009 ili (EZ) br. 66/2010 Europskog parlamenta i Vijeća.“

⁵⁴ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 7.

⁵⁵ Prilog Direktive (EU) 2024/825 kojim se u Prilog Direktive 2005/29/EZ umeću točke 4.b i 4.c, preuzeto u čl. 37(7) i (8) ZZP.

⁵⁶ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 11.

životnog ciklusa, a ne na neutralizaciji emisija stakleničkih plinova.⁵⁷ U svim okolnostima se zabranjuje i predstavljanje odnosno iznošenje zahtjeva koji su propisani zakonom za sve proizvode iz relevantne kategorije proizvoda na tržištu EU, uključujući i uvezene proizvode, kao razlikovnog obilježja ponude trgovca.⁵⁸ Riječ je, primjerice, o predstavljanju popravljivosti proizvoda kao posebnosti trgovca, iako je to temeljno pravo potrošača u slučaju nesukladnosti robe ili ako trgovac oglašava određeni proizvod kao proizvod koji ne sadrži određenu kemijsku tvar, a ta je tvar već zabranjena zakonom za sve proizvode iz te kategorije proizvoda u EU.⁵⁹

3.2.2. Odabrani primjeri iz prakse

Za ocjenu nepoštenosti poslovnih praksi se po uzoru na Direktivu 2005/29/EZ u praksi koristi *supra* definirana opća zabrana nepoštene poslovne prakse i njezinih podoblika te utjecaj na prosječnog potrošača, koji je u razumnoj mjeri informiran i pažljiv te oprezan.⁶⁰ I dok taj pristup ostavlja značajan diskrecijski prostor za ocjenu od slučaja do slučaja nacionalnim sudovima i nadležnim tijelima, *MacLennan* i *De Catelle* (2025, 457) ističu kako prikazano novo uređenje omogućava prijelaz s diskrecijskog modela ocjene prema normativno preciznijem okviru. U komparativnoj sudskoj praksi i praksi Suda EU pronalazimo veći broj primjera *greenwashing*-a. U predmetu *Dyson*, Sud EU adresira propuštanje informacija o uvjetima ispitivanja za razvrstavanje u energetske razrede u pogledu označavanja energetske učinkovitosti usisavača i zaključuje kako to ne predstavlja zavaravajuće propuštanje u smislu Direktive 2005/29/EZ, ali da neispravan prikaz simbola i oznaka može obmanuti ili zbuniti potrošača u pogledu potrošnje energije usisavača.⁶¹ Dotle, u predmetu *Porsche Inter Auto and Volkswagen*, Sud EU raspravlja o odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke motornih vozila koja u stvarnosti nisu bila usklađena s propisanim standardima i u kojima se manipuliralo emisijama ispušnih plinova vozila poremećajnim uređajem čija je uporaba bila zabranjena.⁶²

⁵⁷ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 12.

⁵⁸ Prilog Direktive (EU) 2024/825 kojim se u Prilog Direktive 2005/29/EZ umeće toč. 10.a, preuzeto u čl. 37 ZZP.

⁵⁹ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 15.

⁶⁰ Presuda od 16. 7. 1998, C-210/96, *Gut Springenheide i Tusky*, ECLI:EU:C:1998:369, para. 31.

⁶¹ Presuda od 25. 7. 2018, C-632/16, *Dyson*, ECLI:EU:C:2018:599.

⁶² Presuda od 14. 7. 2022, C-145/20, *Porsche Inter Auto and Volkswagen*, ECLI:EU:C:2022:572.

No, taj je predmet izravno povezan sa čuvenim skandalom *Dieseldgate* vezano za zavaravanje potrošača o emisiji štetnih plinova motornih vozila, a koji još uvijek nije potpuno okončan na razini pojedinih država članica.⁶³ Tako je u Francuskoj u recentnoj presudi od 5. 5. 2026, francuski *Cour d'appel de Pau* u sporu o zaštiti kolektivnih interesa potrošača pokrenutom od udruge *Consommation Logement et Cadre de vie* (CLCV) prvi puta odlučio u korist potrošača a protiv tuženika *Société Volkswagen Bank GmbH i S.A.S. Volkswagen Group France* utvrdivši da su odgovorni za štetu prouzročenu stavljanjem na tržište automobila sa softverima koji su manipulirali emisijama. Uzimajući u obzir opseg štete nanесene zajednici potrošača te štetu za zdravlje i okoliš (fr. „*de tenir compte de l'importance du préjudice causé à la collectivité des consommateurs en ce qui concerne l'atteinte à sa confiance à sa santé et à l'environnement*“), kao i uzročnu vezu između prouzročene štete i krivnje tuženika, sud je odredio naknadu za štetu nanесenu kolektivnim interesima potrošača u iznosu od 100.000 €.⁶⁴

Francuski sud u Parizu je 2025. godine donio presudu od presedanskog značaja u postupku koji su udruge *Greenpeace France, Les Amis de la Terre France* i *Notre Affaire à Tous* pokrenule protiv trgovačkih društava *S.A. TotalEnergies Electricité et Gaz France* i *Société TotalEnergies SE* zbog uporabe zavaravajućih tvrdnji o budućoj okolišnoj učinkovitosti. Sud je odlučio kako su optuženi trgovci uporabom marketinških tvrdnji „ambicija postizanja karbonske neutralnosti do 2050.“ (fr. *ambition d'atteindre la neutralité carbone d'ici 2050*) i izjavom „biti glavni igrač u energetskej tranziciji“ (fr. *d'être un acteur majeur de la transition énergétique*) počinili nepoštenu praksu zavaravanjem potrošača te od trgovaca zahtijeva da prekinu sa njenom uporabom u roku od mjesec dana ili će u suprotnom plaćati novčanu kaznu od 10.000 € po danu kašnjenja, te da na svojim službenim stranicama objave presudu.⁶⁵ Pritom sud svoje obrazloženje i odluku temelji i na *supra* prikazanim ključnim

⁶³ Dok je u Austriji 2024. sklopljena izvansudska nagodba sa potrošačima kupcima u iznosu od 23 mil. eura, 2025. su u Njemačkoj izrečene kazne zatvora menadžerima u kaznenom postupku. U Italiji je *Volkswagen* grupaciji 2016. godine izrečena kazna od 5 mil. eura od Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato PS10211, *Volkswagen-Emissioni Inquinanti Autoveicoli Diesel*, <https://www.agcm.it/media/comunicati-stampa/2016/8/alias-8372>, posljednji pristup 15. 1. 2026.

⁶⁴ *Cour d'appel de Pau*, presuda od 5. 5. 2026, RG 24/01348, N° Portalis DBVV-V-B71-I24T, <https://www.courdecassation.fr/decision/69face7ccdc6046d47befb4a>, posljednji pristup 17. 5. 2026.

⁶⁵ Tribunal judiciaire de Paris, presuda od 23. 10. 2025, RG 22/02955, N° Portalis 352J-W-B7G-CWJKL, str. 37, <https://www.courdecassation.fr/decision/68ff2f777e-08341cb497abca>, posljednji pristup 15. 2. 2026.

odredbama i ciljevima još nepreuzete Direktive (EU) 2024/825, čime ukazuje ne samo na poštovanje pravnog okvira potrošačkog prava već i na postrožavanje pristupa naspram *greenwashing*-a.⁶⁶

Sličnom razvoju svjedočimo i u talijanskoj praksi regulatornih agencija, posebice u slučaju trgovačkog društva *Acqua Minerale San Benedetto S.p.A.*, koje je nakon intervencije talijanske Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja (*Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato*) sa svojih proizvoda uklonilo tzv. zelene tvrdnje kao što su „CO2 impatto zero“ i „Ecogreen“, koje su u augustu 2025. ocijenjene kao potencijalno zavaravajuće stoga što nisu bile jasno i provjerljivo potkrijepljene.⁶⁷ Dva mjeseca ranije spomenuta Agencija kaznila je i trgovačko društvo *Infinite Styles Services Co. Ltd* koje u EU upravlja internetskim stranicama za kupoprodaju proizvoda *SHEIN* u iznosu od 1 mil. eura. Na različitim mjestima na internetskim stranicama korištene su zavaravajuće i nepotpune okolišne zelene tvrdnje u promociji i prodaji odjavnih proizvoda brenda *SHEIN*.⁶⁸ Primjerice, izrada od materijala koji se mogu potpuno reciklirati ili općenite najave o smanjenju emisija stakleničkih plinova za 25% do 2030, te njihova potpunog ukidanja do 2050, koje su zapravo proturječne s obzirom na povećanje tih emisija u poslovanju *SHEIN*.⁶⁹ U Odluci Agencije se također anticipira primjena u talijansko pravo još nepreuzete Direktive (EU) 2024/825, kojom se uspostavlja stroži regulatorni okvir od onog tada primjenjivog na zelene tvrdnje (tal. „*che disporrebbe un quadro normativo più stringente rispetto a quello attualmente applicabile in materia di green claims*“).⁷⁰ Odluka Agencije se nadovezuje na niz istraživačkih mjera Europske komisije pokrenutih protiv *SHEIN* 2025. godine putem Mreže za suradnju u zaštiti potrošača (CPC Network)⁷¹ (Bertelli, Farina 2025, 265–268).

⁶⁶ Tribunal judiciaire de Paris, para. 17, 29, 46.

⁶⁷ Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, PS12596, <https://www.agcm.it/media/comunicati-stampa/2025/8/PS12596>, posljednji pristup 15. 1. 2026.

⁶⁸ Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, Odluka od 29. lipnja 2025, <https://en.agcm.it/dotcmsdoc/pressrelease/PS12709%20chiusura.pdf>, posljednji pristup 15. 1. 2026.

⁶⁹ Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, PS12709, <https://www.agcm.it/media/comunicati-stampa/2025/8/PS12709->, posljednji pristup 15. 1. 2026.

⁷⁰ Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, Odluka od 29. 6. 2025, para. 131.

⁷¹ Europska komisija, Komisija i nacionalna tijela pozivaju *SHEIN* da poštuje zakone EU-a o zaštiti potrošača, svibanj 2025, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_25_1331, posljednji pristup 15. 1. 2026. Komisija pokreće istragu o *Sheinu* na temelju Akta o digitalnim uslugama, veljača 2026, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_26_420, posljednji pristup 15. 3. 2026.

U njemačkoj sudskoj praksi postoji veći broj predmeta, od kojih se ovdje izdvaja predmet *Katjes*⁷², u kojem je riječ o obiteljskom poduzeću koje proizvodi gumene bombone i sladić i oglašava ih kao klimatski neutralne proizvode (Gsell, Meyer 2025, 21–27). Budući da trgovac ne proizvodi takve proizvode već samo podupire projekte za smanjenje udjela emisija CO₂, tužitelj smatra da takvo oglašavanje zavarava potrošače. Prvostupanjski i drugostupanjski sudovi odlučuju da do nepoštena poslovne prakse zavaravanja prosječnog potrošača nije došlo te da se klimatska neutralnost može postići i putem kompenzacijskih mjera.⁷³ No, njemački Savezni vrhovni sud (*Bundesgerichtshof*) ukida obje presude i zaključuje kako takva praksa zavarava prosječnog potrošača zbog korištenja ekološki neodređenog pojma čije značenje u oglašavanju nije jasno i nedvosmisleno objašnjeno, tim više što pojam „klimatski neutralno“ obuhvaća i smanjenje i kompenzaciju CO₂ emisija, a što u tom slučaju nije jasno određeno.⁷⁴

U problematične nepoštena prakse vezano uz kompenzacije emisija stakleničkih plinova ubrajaju se i slučajevi *greenwashing*-a u sektoru zračnog prometa. Jedan od istaknutijih je nizozemski predmet protiv zrakoplovne kompanije *KLM* koja je tužena zbog zavaravajuće poslovne prakse i uporabe slogana „fly responsibly“ i „COZZERO“.⁷⁵ Koordiniranim djelovanjem Europske komisije, *CPC Network*-a i *BEUC*-a od 2023. nadalje poduzimaju se mjere usklađivanja zračnih prijevoznika, pri čemu se je 21 zračni prijevoznik obvezao promijeniti zavaravajuću poslovnu praksu i tvrdnje o prihvatljivosti za okoliš (kao što su klimatski neutralno, održiva zrakoplovna goriva [SAF] i sl.), a posebno vezano uz kompenzaciju emisija, transparentno prikazivanje izračuna CO₂ emisija, pružanje dokaza i pojašnjenja o okolišnoj učinkovitosti (npr. nulta neto stopa emisija stakleničkih plinova) itd.⁷⁶

⁷² Presuda njemačkog Saveznog vrhovnog suda od 27. 6. 2024, BGH I ZR 98/23BGH, ECLI:DE:BGH:2024:270624UIZR98.23.0.

⁷³ Prvostupanjska presuda Landgericht Kleve od 22. 6. 2022, 8 O 44/21, ECLI:DE:LGKLE:2022:0622.8044.21.00 i drugostupanjska presuda Oberlandesgericht Düsseldorf od 6. 7. 2023, 20 U 152/22, ECLI:DE:OLGD:2023:0706.20U152.22.00.

⁷⁴ Presuda njemačkog Saveznog vrhovnog suda od 27. 6. 2024, BGH I ZR 98/23.

⁷⁵ Presuda Okružnog suda u Amsterdamu od 20. 3. 2024, *FossielVrij NL et al v KLM*, C/13/719848/HA ZA 22–524, ECLI:NL:RBAMS:2024:1512, <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBAMS:2024:1512>, posljednji pristup 16. 1. 2026.

⁷⁶ Europska komisija, Mjere za održivu potrošnju, Manipulativni zeleni marketing u sektoru zračnog prometa, https://commission.europa.eu/topics/consumers/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/coordinated-actions/sustainable-consumption-actions_hr, posljednji pristup 15. 1. 2026.

Od zanimljivih i aktualnih predmeta u pogledu okolišnih tvrdnji treba istaknuti i zavaravajuće tvrdnje o recikliranju plastičnih boca, na koje je *BEUC* 2023. godine, u suradnji sa Europskom komisijom i CPC Network te nacionalnim tijelima za nadzor zaštite potrošača i tržišnog natjecanja iz čak 13 država članica EU, upozorio proizvođače i trgovce *Coca-Cola*, *Nestlé* i *Danone*. Rezultat te suradnje je usklađivanje sa zahtjevima iz Direktive (EU) 2024/825, pa su se tako u naredne dvije godine *Coca-Cola HBC* 2025. i *Nestlé* 2026. godine uskladili i pristali na promjenu oglašavanja.⁷⁷ Riječ je o zavaravajućem oglašavanju na bocama za vodu od plastike, kao što je, na primjer, 100% reciklirana boca, a kada čep i etiketa nisu obuhvaćeni istim okolišnim tvrdnjama, ili pozivima na recikliranje u slučajevima kada infrastruktura poduzeća to zapravo ne omogućava, te općenito o jamstvu da etikete i marketinški materijali prosječnog potrošača ne zavaravaju i ne dovode u zabludu o ekološkoj prihvatljivosti ambalaže (Keirsbilck, Terry, Van Acker 2023, 1–28).

3.3. Suzbijanje ranog planiranog zastarijevanja boljim informiranjem potrošača o trajnosti i popravljivosti proizvoda

3.3.1. Novo uređenje

Novim uređenjem nastoji se ujedno adresirati i izuzetno raširenu nepoštenu poslovnu praksu planiranog zastarijevanja proizvoda, kojom proizvođači namjerno ograničavaju vijek trajanja određenih proizvoda radi poticanja učestalije zamjene i kupnje novih proizvoda, ali i rano zastarijevanje proizvoda koji se kvare odnosno gube potrebnu funkcionalnost znatno prije očekivanog trajanja (Valant 2016, 1–7). Prema Direktivi (EU) 2024/825, rano planirano zastarijevanje se odnosi na poslovnu politiku namjernog planiranja ili dizajniranja proizvoda „...s ograničenim vijekom trajanja kako bi proizvod prerano zastario ili postao nefunkcionalan nakon određenog vremena ili nakon unaprijed određenog intenziteta korištenja“.⁷⁸ Kupnja takvih proizvoda se smatra štetnom ne samo za potrošače već i općenito za okoliš koji se nepotrebno zagađuje povećanjem otpada i potrošnje energije i materijala.⁷⁹

⁷⁷ Europska komisija, Mjere za održivu potrošnju, Tvrdnje o recikliranju plastičnih boca, https://commission.europa.eu/topics/consumers/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/coordinated-actions/sustainable-consumption-actions_hr, posljednji pristup 15. 1. 2026.

⁷⁸ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 16.

⁷⁹ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 16.

Rano planirano zastarijevanje proizvoda može se manifestirati na bezbroj načina, kao što je, na primjer, nemogućnost popravka proizvoda, uskraćivanje rezervnih dijelova ili neisplativost njihove zamjene, navođenje na nepotrebnu kupnju potrošnog materijala i sl., no posebice se ističe problem tzv. softverskog zastarijevanja. On se očituje, primjerice, u vidu smanjenja funkcionalnosti uređaja i njegovih performansi putem softverskog ažuriranja ili pak ukidanjem softverske podrške i otežavanjem ažuriranja, čime se namjerno usporava ili potpuno sprječava uredan rad proizvoda (Kryla-Cudna 2024, 121). U digitalnom okružju softver ima ključan učinak na trajnost i funkcionalnost digitalnih proizvoda, a nedostatak transparentnosti u pogledu sigurnosti, funkcionalnosti, kompatibilnosti, interoperabilnosti i drugih značajki može zavarati potrošače glede stvarnog vijeka trajanja odnosno uredne mogućnosti uporabe proizvoda.

Sa ciljem suzbijanja takvih praksi proizvođača i trgovaca Direktiva (EU) 2024/825 znatno mijenja tzv. crnu listu nepoštenih poslovnih praksi iz Priloga I Direktive 2005/29/EZ uvodeći zabrane zavaravajućih radnji i propuštanja kojima se podupire ili potiče rano planirano zastarijevanje proizvoda. U novozabranjene zavaravajuće nepoštene poslovne prakse ubraja se, primjerice, uskraćivanje informacija potrošaču o tome da će softversko ažuriranje negativno utjecati na funkcionalnost robe s digitalnim elementima ili upotrebu digitalnog sadržaja ili digitalne usluge.⁸⁰ Jednako tako, zabranjeno je lažno predstavljati ažuriranje softvera kao nužno ako se njime poboljšava samo funkcionalnost proizvoda,⁸¹ budući da potonja nisu potrebna za sigurnu uporabu proizvoda, dok sigurnosna ažuriranja jesu.⁸² Zabranjuju se i lažne tvrdnje da roba u uobičajenim uvjetima uporabe ima određenu trajnost u smislu vremena ili intenziteta korištenja,⁸³ kao što je određeni broj ciklusa pranja perilice dok stvarna uporaba pokazuje da to nije slučaj.⁸⁴ Posebice važno u kontekstu suzbijanja planiranog zastarijevanja jest zabrana tržišnog komuniciranja vezano za robu koja ima značajku koja je uvedena da bi se ograničila trajnost robe, a informacije o tome su dostupne trgovcu.⁸⁵ Kao primjer takvih značajki se u preambuli Direktive (EU) 2024/825 ističe

⁸⁰ Direktiva (EU) 2024/825, Prilog uvodi toč. 23.d Prilogu I Direktive 2005/29/EZ, preuzeto u čl. 37(33) ZZP.

⁸¹ Direktiva (EU) 2024/825, Prilog uvodi toč. 23.e Prilogu I Direktive 2005/29/EZ, preuzeto u čl. 37(34) ZZP.

⁸² Direktiva (EU) 2024/825, rec. 18.

⁸³ Direktiva (EU) 2024/825, Prilog uvodi toč. 23.g Prilogu I Direktive 2005/29/EZ, preuzeto u čl. 37(36) ZZP.

⁸⁴ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 20.

⁸⁵ Direktiva (EU) 2024/825, Prilog uvodi toč. 23.f Prilogu I Direktive 2005/29/EZ, preuzeto u čl. 37(35) ZZP.

softver koji onemogućava ili smanjuje funkcionalnost robe nakon određenog vremena, dio hardvera dizajniran da se pokvari nakon određenog vremena ili nedostatak u dizajnu ili proizvodnji koji rezultira preranim nedostatkom robe ako se ne otkloni nakon što je trgovac obaviješten o tome.⁸⁶

Povezano sa time, drugi važan niz promjena u uređenju potrošačkog prava odnosi se na izmjene Direktive 2011/83/EU u pogledu jačanja zahtjeva transparentnosti i informiranja potrošača o trajnosti i popravljivosti proizvoda. Posebice se adresira transparentno informiranje o trajnosti proizvoda, zakonskim i komercijalnim jamstvima trajnosti, mogućnosti popravljanja proizvoda i dostupnosti rezervnih dijelova i servisnih usluga te dostupnosti i ažuriranju softvera za digitalne i pametne uređaje putem tzv. usklađene obavijesti i usklađene oznake.⁸⁷ Definicije brojnih pojmova se uglavnom usklađuju sa već postojećim definicijama kao što je „ažuriranje softvera“ iz Direktiva (EU) 2019/770 i 2019/771 te iz Direktive (EU) 2019/771, kao što su „komercijalno jamstvo trajnosti“, „trajnost“, „funkcionalnost“, te pojam „proizvođač“.⁸⁸ Te su definicije u hrvatsko pravo preuzete prethodnim usklađivanjima odnosno usvajanjem izmjena i dopuna Zakona o obveznim odnosima⁸⁹ (ZOO) i ZZP, te usvajanjem Zakona o određenim aspektima ugovora o isporuci digitalnog sadržaja i digitalnih usluga (ZDSDU) iz 2022. (Miščenić, Ileković 2024, 183).⁹⁰ Od novih definicija koje se uvode u Direktivi (EU) 2024/825, treba istaknuti definiciju potrošnog materijala⁹¹ te ocjenu popravljivosti, kao ocjenu kojom se „izražava mogućnost popravka robe na temelju usklađenih zahtjeva utvrđenih na razini Unije“.⁹²

Kao i u Twin direktivama, Direktivom (EU) 2024/825 se stoga trajnost i funkcionalnost proizvoda dodatno proširuju na način da više ne obuhvaćaju samo materijalna svojstva proizvoda već i njihove digitalne elemente. Upućivanjem na definiciju „trajnosti“ iz čl. 2, toč. 13 Direktive (EU) 2019/771 kao

⁸⁶ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 19.

⁸⁷ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 20–28.

⁸⁸ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 1 i 2.

⁸⁹ Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 145/23 i 155/23.

⁹⁰ Zakon o određenim aspektima ugovora o isporuci digitalnog sadržaja i digitalnih usluga, NN 110/21, preuzima pravila iz Direktive (EU) 2019/770 i uređuje obvezu trgovaca da potrošačima osiguraju informacije o kompatibilnosti, interoperabilnosti i ažuriranjima softvera potrebnim za održavanje funkcionalnosti proizvoda.

⁹¹ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 1, izmjena Direktive 2005/29/EZ uvođenjem u čl. 2(1)(v): „potrošni materijal“ znači svaka komponenta robe koja se redovno troši i koju je potrebno zamijeniti ili dopuniti da bi roba funkcionirala kako je predviđeno“.

⁹² Direktiva (EU) 2024/825, čl. 2(1) koji mijenja čl. 2(14)(d) Direktive 2011/83/EU, preuzeto u čl. 4(18) ZZP.

„sposobnost(i) robe da zadrži svoje funkcije i radne značajke tijekom uobičajene upotrebe“ te na „ažuriranje softvera“, kao „besplatno ažuriranje, uključujući sigurnosno ažuriranje, koje je potrebno radi održavanja usklađenosti robe s digitalnim elementima, digitalnog sadržaja i digitalnih usluga u skladu s direktivama (EU) 2019/770 i (EU) 2019/771“, te izmjenama članaka 5 i 6 Direktive 2011/83/EU o predugovornom informiranju, Direktiva (EU) 2024/825 nastoji izravno adresirati problem softverskog zastarijevanja.⁹³

No treba opaziti kako se takvim normativnim uređenjem ujedno i dodatno komplicira te otežava primjena već postojećeg fragmentarnog zakonodavnog uređenja potrošačkog prava. Isprepletanjem sa i upućivanjem na brojne definicije i zakonodavna rješenja iz drugih direktiva i propisa otežavaju se razumijevanje i preglednost propisa, što će zasigurno utjecati na učinkovitost provedbe u praksi. U kontekstu hrvatskog prava, nomotehnički i provedbeno također ne raspolažemo najsretnijim rješenjima, zbog nesustavnog prethodnog usklađivanja (Kanceljak 2021, 65), pa se tako *supra* navedene definicije „trajnost“ i „funkcionalnost“ nalaze definirane u čl. 399.a ZOO, „funkcionalnost“ iznova definirana u čl. 4 ZZZP i čl. 3(k) ZDSDU, dok se definicija i odredbe vezane za ažuriranje softvera i relevantno informiranje nalaze u člancima 4, 46 i 60 ZZZP te odredbama ZDSDU. Zbog postojećih razlika u definicijama o ažuriranju softvera iz članaka 1 i 2 Direktive (EU) 2024/825, čl. 4(1) ZZZP ih prilikom preuzimanja kombinira te u *supra* prikazanu definiciju „ažuriranje softvera“ nadodaje nastavak „uključujući sigurnosno ažuriranje, ili ažuriranje funkcionalnosti“.

Od daljnjih važnijih izmjena treba istaknuti jačanje obveze informiranja potrošača u člancima 5 i 6 Direktive 2011/83/EU, odnosno 46 i 60 ZZZP,⁹⁴ koje se u prvom redu odnose na podsjetnik o postojanju zakonskog jamstva usklađenosti za robu, kao i za robu s digitalnim elementima, za digitalni sadržaj i digitalne usluge sa ugovorom (engl. *conformity of goods*) te o zakonom propisanim rokovima,⁹⁵ kao i na postojanje besplatnog komercijalnog jamstva trajnosti ako ga proizvođač nudi i koje traje dulje od dvije godine,⁹⁶ te na postojanje mogućnosti ažuriranja softvera za robu s digitalnim

⁹³ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 2.

⁹⁴ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 2(2) i (3) kojim se mijenjaju čl. 5 i 6 Direktive 2011/83/EU.

⁹⁵ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 2(2) kojim se mijenja čl. 5(1)(e) i umeće čl. 5(1)(eb) Direktive 2011/83/EU i čl. 2(3) kojim se mijenja čl. 6(1)(l) i umeće čl. 6(1)(lb) Direktive 2011/83/EU.

⁹⁶ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 2(2) kojim se mijenja čl. 5(1) Direktive 2011/83/EU i umeće čl. 5(1)(ea) Direktive 2011/83/EU i čl. 2(3) kojim se umeće čl. 6(1)(la) Direktive 2011/83/EU.

elementima, za digitalni sadržaj i digitalne usluge.⁹⁷ Trgovci su ubuduće dužni transparentno navesti postoji li besplatno jamstvo trajnosti koje nudi proizvođač, kao i minimalno razdoblje tijekom kojeg će digitalni proizvodi imati podršku za softverska ažuriranja, uključujući sigurnosna ažuriranja potrebna za održavanje usklađenosti digitalnog sadržaja i digitalnih usluga.⁹⁸

Bez obzira na dugogodišnje normativno uređenje u slučaju neusklađenosti robe sa ugovorom odnosno postojanja materijalnih nedostataka na stvari, u Direktivi (EU) 2024/825 se ističe kako izvješća pokazuju da potrošači često nisu svjesni svojih zakonskih prava.⁹⁹ U preambuli Direktive (EU) 2024/825 naglašava se važnost informiranja potrošača o postojanju tzv. *komercijalnog jamstva* trajnosti (engl. *commercial guarantee*) putem usklađene oznake te na obvezu isticanja razlikovanja u odnosu na tzv. *zakonsko jamstvo* usklađenosti (engl. *legal guarantee*), odnosno zakonska prava koja potrošači imaju u slučaju neusklađenosti.¹⁰⁰ *Usklađena oznaka* bi trebala u svakom slučaju biti transparentna potrošačima, jasno vidljiva i uočljiva bilo stavljanjem oznake izravno na ambalažu robe, isticanjem na polici ili uz sliku robe koja se prodaje na internetu, dok bi *usklađena obavijest* trebala biti istaknuta na uočljiv način, na primjer kao plakat na zidu u trgovini, uz blagajnu ili kao opći podsjetnik na internetskoj stranici trgovca prodavatelja robe.¹⁰¹ Provedbenom uredbom u rujnu 2025. Komisija je usvojila harmoniziranu, odnosno usklađenu obavijest o zakonskom jamstvu usklađenosti i usklađenu oznaku za komercijalno jamstvo trajnosti,¹⁰² koje će se početi primjenjivati od 27. 9. 2026. kao dana obveze početka primjene mjera preuzetih iz Direktive (EU) 2024/825 u državama članicama.

Time se dolazi i do ključnog trećeg aspekta, odnosno popravljivosti robe ili proizvoda, čime se Direktivom (EU) 2024/825 dodatno uređuje i unaprijeđuje već postojeća zakonodavna rješenja o pravu na popravak robe u slučaju materijalnog nedostatka na proizvodu (Zoll i dr. 2024, 103). Uvođenjem definicije *ocjene popravljivosti* kao informacije o tome je li moguće i u kojoj mjeri popraviti proizvod utječe se na odluke prosječnih potrošača o kupnji u

⁹⁷ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 2(2) kojim se mijenja čl. 5(1) Direktive 2011/83/EU i umeće čl. 5(1)(ed) Direktive 2011/83/EU i čl. 2(3) kojim se umeće čl. 6(1)(lc) Direktive 2011/83/EU.

⁹⁸ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 33.

⁹⁹ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 27.

¹⁰⁰ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 26 i 27.

¹⁰¹ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 28.

¹⁰² Provedbena Uredba Komisije (EU) 2025/1960 od 25. 9. 2025. o dizajnu i sadržaju usklađene obavijesti o zakonskom jamstvu usklađenosti i usklađene oznake za komercijalno jamstvo trajnosti, *SL L* 2025/1960.

kontekstu održive potrošnje. Direktivom (EU) 2024/825 mijenjaju se članci 5 i 6 Direktive 2011/83/EU o obvezi predugovornog informiranja potrošača na način da se uvodi obveza informiranja o ocjeni popravljivosti robe, ako je primjenjivo, odnosno ako nije primjenjivo, obveza trgovcu kojem je proizvođač pružio potrebne informacije da potrošača informira o dostupnosti, postupku naručivanja i trošku rezervnih dijelova, kao i o dostupnosti uputa za popravak i održavanje te o ograničenjima popravka.¹⁰³ Istovremeno se izmjenama Direktive 2005/29/EZ zabranjuju nepoštene poslovne prakse kao što je lažno predstavljanje mogućnosti popravka, zatim navođenje potrošača na prijevremenu zamjenu ili dopunu potrošnog materijala te uskraćivanje informacija o narušavanju funkcionalnosti robe pri uporabi potrošnog materijala, rezervnih dijelova ili pribora koji nisu od izvornog proizvođača ili pak lažne tvrdnje da će do takvog narušavanja doći.¹⁰⁴ Time se adresira problem ranog planiranog zastarijevanja proizvoda, kojim se potrošača potiče na kupnju potrošnog materijala ili rezervnih dijelova koji nisu potrebni za redovito funkcioniranje stvari.¹⁰⁵ Kao primjer, u preambuli Direktive (EU) 2024/825 navode se pametni uređaji dizajnirani na način da im je funkcionalnost ograničena na uporabu punjača ili rezervnih dijelova samo od originalnog proizvođača, a ta informacija ne smije biti uskraćena potrošaču u trenutku kupnje.¹⁰⁶

Popravljivost proizvoda izravno je povezana sa ciljevima održivog razvoja i zelene tranzicije, pa se stoga zakonsko pravo na popravak u slučaju materijalnog nedostatka na stvari odnosno proizvodu u potrošačkom pravnom okviru EU promiče kao jedno od primarnih prava potrošača (Terryn 2019, 851; Reyna, Gautier 2025, 93). Tako se hrvatsko potrošačko pravo i ZZP istodobno usklađuju sa Direktivom (EU) 2024/1799 o zajedničkim pravilima za promicanje popravka robe,¹⁰⁷ čiji je cilj potaknuti potrošače da umjesto zamjene njihov prvi izbor bude popravak i produljenje trajanja proizvoda (Petrić 2021, 22). U skladu sa Direktivom (EU) 2024/1799 preuzetom u novouvedenu Glavu IVA Popravak robe (čl. 112.a do 112.l ZZP), proizvođači odnosno trgovci, distributeri robe i serviseri biti će obvezni omogućiti

¹⁰³ Direktiva (EU) 2024/825, čl. 2(2) i (3) kojim se dopunjuje čl. 5(i) i ((j) i čl. 6(u) i (v) Direktive 2011/83/EU, preuzeto u čl. 46(1)(16) i 60(1)(27) ZZP.

¹⁰⁴ Preuzeto iz Priloga Direktive (EU) 2024/825 u čl. 37(37) do (39) ZZP.

¹⁰⁵ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 23.

¹⁰⁶ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 24.

¹⁰⁷ Direktiva (EU) 2024/1799 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. 6. 2024. o zajedničkim pravilima za promicanje popravka robe i izmjeni Uredbe (EU) 2017/2394 te direktiva (EU) 2019/771 i (EU) 2020/1828, SL L 2024/1799.

popravlak određene robe po razumnoj cijeni i u razumnom roku.¹⁰⁸ Obuhvaćena roba se odnosi uglavnom na kućanske uređaje (npr. sušilice, perilice, usisavači, klime i sl.), ali i na mobilne i bežične telefone, tablete i dr. Ujednačeni Europski obrazac za informacije o popravku robe iz Priloga I Direktive (EU) 2024/1799 biti će preuzet pravilnikom kao podzakonskim aktom (čl. 112.b ZZP), a *pro futuro* se predviđa i kreiranje Europske internetske platforme na kojoj će se pronalaziti informacije o dostupnim servisima i dijelovima za popravak.¹⁰⁹ I u tom slučaju hrvatski zakonodavac poseže za nomotehnički neadekvatnim rješenjem, tako što definicije iz direktive preuzima u članku 112.a ZZP, umjesto njihovog sustavnog uvođenja u članak 4 ZZP, kojim se definiraju pojmovi iz svih preuzetih direktiva. Također, Glavi IV.A Popravlak robe, sadržajno nije mjesto iza odredbi o financijskim uslugama na daljinu već kod odredbi koje se odnose na ispunjenje ugovora o kupoprodaji. S obzirom na istaknute nedostatke uređenja, ali i fragmentarnost potrošačkog prava, koje pravo na popravak raštrkano uređuje kroz nekoliko propisa, postavlja se pitanje učinkovitosti primjene tih odredbi u praksi.

3.3.2. Odabrani primjeri iz prakse

Od primjera iz prakse, zasigurno treba istaknuti predmete ranog planiranog zastarijevanja pametnih mobilnih uređaja proizvođača *Apple* i *Samsung*. U tim predmetima proizvođači odnosno trgovci su poticali korisnike na nadogradnju odnosno softverska ažuriranja koja su posljedično uzrokovala znatno usporavanje ili u nekim slučajevima potpuni prestanak rada uređaja, a sve to, naravno, bez prethodnog informiranja korisnika o mogućim posljedicama na funkcionalnost uređaja (Loos 2026, 38). U američkoj sudskoj praksi pokrenuto je više postupaka zaštite kolektivnih interesa potrošača protiv proizvođača *Apple* zbog namjernog usporavanja procesora na starijim *Apple*-ovim *iPhone*-ima uzrokovanog softverskim iOS ažuriranjima, poznatijim pod nazivom *Batterygate*. *Apple* je osporavao krivnju i tvrdio kako su usporavanja bila nužna da se spriječi gašenje mobilnih uređaja sa starijim baterijama te nudio zamjenu baterija po nižim cijenama. Iako se u literaturi i

¹⁰⁸ Direktiva (EU) 2024/1799, čl. 1 i 2.

¹⁰⁹ Europska platforma za popravak, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/right-to-repair-products/#platform>, posljednji pristup 18. 3. 2026.

praksi taj primjer ističe kao praksa planiranog ranog zastarijevanja sa ciljem poticanja potrošača na kupnju novih modela *iPhone*-a, slučajevi su okončani nagodbom sa *Apple*-om.¹¹⁰

Od sličnih predmeta ističu se i odluke talijanske Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja iz 2018. godine, koja je kaznila trgovačka društva *Apple* i *Samsung* u iznosima od 1 i 5 mil. eura zbog primjene nepoštene poslovne prakse planiranog ranog zastarijevanja proizvoda. Radilo se o poticanju na softverska ažuriranja koja su rezultirala kvarovima i znatnim narušavanjem funkcionalnosti uređaja i njihovih baterija, te posljedično ubrzala njihovu zamjenu sa novim proizvodima. *Apple* je uporno poticao potrošače da ažuriraju operativne sustave na *iPhone* 6, 6 Plus, 6s i 6s Plus na iOS 10, a potom na iOS 10.2.1,¹¹¹ dok je *Samsung* poticao na ažuriranje *Galaxy Note 4* utemeljeno na *Android*-u *Marshmallow*, što je također smanjilo funkcionalnost uređaja.¹¹² Štoviše, *Samsung* je namjerno ukinuo podršku za proizvode kojima je isteklo jamstvo, čime su potrošači bili izloženi visokim troškovima cijene popravka ili primorani na zamjenu uređaja. Agencija je stoga odlučila da su trgovačka društva primjenjivala zavaravajuću i agresivnu nepoštenu poslovnu praksu i povrijedila članke 5, 6, 7 i 8 Direktive 2005/29/EZ namjernim poticanjem i prisiljavanjem potrošača na preranu zamjenu i kupnju novih uređaja (De Franceschi 2018, 218).

U vezi sa problemima ranog planiranog zastarijevanja treba ukazati i na upozorenja te kompenzacijske mjere koje je poduzela talijanska Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja iz 2023. povodom brojnih pritužbi kupaca na softver u dizelskim vozilima proizvođača *Stellantis* (npr. *Opel*, *Peugeot*, *Citroën*, *DS*). On je u vozilima pogrešno prikazivao da je spremnik za *AdBlue* gotovo ili potpuno prazan, te su se automobili stoga gasili, što je uzrokovalo izuzetne troškove višestrukih popravaka. Kao posljedica prijava i na inicijativu Agencije, uslijedili su pregovori sa Europskom komisijom i *CPC Network* u kojima je dogovoreno da će proizvođač *Stellantis* proširiti kompenzacijske mjere na sve države članice te nadoknađivati određene vrste uzrokovanih

¹¹⁰ Npr. United States District Court Northern District of California San Jose Division, Case No. 5:18-md-02827-EJD, https://www.cpmlegal.com/media/news/314_Apple%20Battery%20Stipulation%20of%20Settlement.pdf, posljednji pristup 16. 2. 2026.

¹¹¹ Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, PS11039, http://www.agcm.it/dotcmsdoc/allegati-news/PS11039_scorr_sanzDich_rett_va.pdf, posljednji pristup 15. 1. 2026.

¹¹² Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, PS11009, http://www.agcm.it/dotcmsdoc/allegati-news/PS11009_scorr_sanz_omi_dichrett.pdf, posljednji pristup 15. 1. 2026.

troškova do kolovoza 2028. godine.¹¹³ Sličan problem je prepoznat i predmetu *Joy-Con drift* vezano za konzole *Nintendo Switch* koje potrošači nisu mogli jednostavno ili besplatno popraviti, već su bili primorani na kupnju novih. Nakon gotovo 25.000 zaprimljenih pritužbi, *BEUC* i *CPC Network* su upozorili proizvođača *Nintendo of Europe GmbH*, koji se od 2023. godine obvezao na besplatan popravak konzola u Nintendovim servisima.¹¹⁴

U hrvatskoj sudskoj praksi ne pronalazimo predmete o ranom planiranom zastarijevanju (Kanceljak, Roksandić 2025, 813–852). No, dostupne presude u pogledu materijalnih nedostataka na stvari ukazuju na postojanje svijesti prosječnog potrošača o održivosti (Miščenić i dr., 2026). Primjerice, u predmetu o materijalnom nedostatku na perilici rublja *Quadro*, prije zakonskog prava na zamjenu, potrošač je u više navrata zahtijevao popravak.¹¹⁵ Slično potvrđuju i presude o materijalnim nedostacima na automobilima u kojima se, osim inzistiranja potrošača na popravcima, a prije korištenja zakonskog prava na zamjenu,¹¹⁶ može iščitati i potencijalni problem sa softverskim ažuriranjima. U presudi iz 2024. godine, iz iskaza svjedoka proizlazi kako je automobil u više navrata popravljan zbog gašenja u vožnji i trzanja koje je možebitno povezano sa softverom koji regulira ubrizgavanje goriva.¹¹⁷ U jednom od predmeta iz 2025, kvar na automobilu tvrtke *Opel Automobile GmbH* nije otklonjen te nakon promjene pet ili šest različitih softvera automobil nije doveden u stanje ispravno za korištenje.¹¹⁸ U istom predmetu se ističe i u radu obrađena istaknuta problematika nedostatka razlikovanja prava potrošača po osnovi komercijalnog od zakonskog jamstva.

Imajući u vidu *supra* prikazane izmjene iz Direktive (EU) 2024/825 uređenja predugovornog informiranja o komercijalnim i zakonskim jamstvima usklađenom obavijesti i usklađenom oznakom, *pro futuro* se očekuje pomake

¹¹³ Europska komisija, Mjere za održivu potrošnju, Spremnici za AdBlue u Stellantisovim automobilima, https://commission.europa.eu/topics/consumers/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/coordinated-actions/sustainable-consumption-actions_hr, posljednji pristup 15. 1. 2026.

¹¹⁴ Europska komisija, Mjere za održivu potrošnju, Nintendo, https://commission.europa.eu/topics/consumers/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/coordinated-actions/sustainable-consumption-actions_hr, posljednji pristup 15. 1. 2026.

¹¹⁵ Presuda Visokog upravnog suda RH od 15. 3. 2017, Usz 3637/2016–2.

¹¹⁶ Presuda Općinskog prekršajnog suda u Zagrebu od 30. 10. 2025, Pp-14244/2025.

¹¹⁷ Presuda Općinskog suda u Zadru od 17. 12. 2024, Pp-1762/2024. U nedostatku dokaza predmet je vraćen na ponovno suđenje rješenjem Visokog prekršajnog suda RH od 11. 3. 2026, Ppž-2157/2025.

¹¹⁸ Presuda Općinskog suda u Splitu od 25. 9. 2025, P-3639/2020–35.

u usklađivanju trgovaca i poboljšanje informiranja potrošača o trajnosti i popravljivosti proizvoda. S tim u vezi treba istaknuti predmet Suda EU *Victorinox*.¹¹⁹ U tom predmetu trgovačko društvo *absolut –bikes and more– GmbH & Co. KG* putem internetske platforme *Amazon* prodaje džepni nož švicarskog proizvođača *Victorinox*, no bez pružanja potrebnih informacija potrošaču o komercijalnom jamstvu proizvođača i obavještanja potrošača o njegovim zakonskim pravima u slučaju neusklađenosti. Sud EU zaključuje kako obveza informiranja o komercijalnom jamstvu proizvođača ne nastaje samo na temelju postojanja jamstva već onda kada potrošač ima legitiman interes da sazna za tu informaciju. On postoji kada je ta informacija bitna i odlučujuća za odluku o kupnji odnosno kada „trgovac proizvođačevo komercijalno jamstvo čini središnjim ili odlučujućim elementom svoje ponude“.¹²⁰ Za procjenu o tome čini li to zaista, Sud EU nudi različite kriterije za tumačenje čl. 6(1)(m) Direktive 2011/83/EU o predugovornom informiranju, kao što su sadržaj i opći sastav ponude, važnost napomene o proizvođačevu komercijalnom jamstvu pri prodaji ili oglašavanju, mjesto gdje se napomena nalazi u ponudi, opasnost od moguće zablude ili zabune prosječnog potrošača koji je prosječno obaviješten i koji postupi s uobičajenom pažnjom i opreznošću, glede različitih prava u pogledu jamstva ili stvarnog identiteta jamca, postojanja pojašnjenja o drugim jamstvima i sl.¹²¹

U hrvatskoj sudskoj praksi ističu se predmeti o nepoštenoj poslovnoj praksi trgovaca zavaravanjem prosječnog potrošača nuđenjem dodatnog naplatnog jamstva, tzv. *protecto jamstva*, a bez ispunjavanja zakonske obveze razlikovanja u odnosu na zakonsko i komercijalno jamstvo, odnosno zavaravanjem potrošača o zakonskim pravima u slučaju materijalnog nedostatka na stvari. I dok tuženi trgovac u jednoj od hrvatskih presuda ističe kako „nije ni životno niti logično“ da prosječni potrošač ne razlikuje jamstva,¹²² u Direktivi (EU) 2024/825 se navodi kako „potrošači miješaju komercijalno jamstvo trajnosti i zakonsko jamstvo usklađenosti“.¹²³ Upravo na tragu prikazanih odredbi Direktive (EU) 2024/825, Upravni sud u Zagrebu u presudi iz 2022. ispravno materijalno i terminološki elaborira razliku između zakonskog i komercijalnog jamstva. U konkretnom slučaju prodaje posebnog proizvoda *protecto jamstvo* (produljenje garancije tri godine ukupno i sa 100% popusta) od strane trećeg trgovca, koji nije ni proizvođač niti prodavatelj

¹¹⁹ Presuda od 5. 5. 2022, C-179/21, *Victorinox*, EU:C:2022:353.

¹²⁰ *Victorinox*, para. 66.

¹²¹ *Victorinox*, para. 66.

¹²² Presuda Visokoga upravnog suda RH od 20. 10. 2021, Usž-109/21-2; presuda Upravnog suda u Zagrebu od 8. 10. 2020, UsI-2717/19-8.

¹²³ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 26.

mobitela, ističe kako osim njih „...ne postoji neko drugo (ZOO-om neregulirano, ali inače dopušteno) jamstvo izvan komercijalnog jamstva (garancije), niti je u smislu potrošačkog prava dopušteno navoditi termin ‘jamstvo’ izvan tog konteksta”,¹²⁴ a čime se zavarava prosječnog potrošača.

4. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Zaključno, ciljevi zaštite okoliša, zelene tranzicije i održivog razvoja već dugo pronalaze put u potrošačko, a posljedično i privatno pravo država članica EU (Micklitz 2019, 229). Novine koje se u pravo država članica uvode Direktivom (EU) 2024/825 jasno ukazuju na pomak od tradicionalne zaštite potrošača prema konceptu zelene i održive potrošnje. Kao što je u radu prikazano, Direktiva (EU) 2024/825 unosi brojne promjene u postojeći pravni okvir zaštite potrošača uvođenjem čak 12 novih zabrana nepoštenih poslovnih prakse zavaravajućih radnji i propuštanja u pogledu *greenwashing*-a i ranog planiranog zastarijevanja. Nadalje, uvodi niz novih obveza predugovornog informiranja potrošača za sve vrste potrošačkih ugovora sklopljenih unutar i izvan poslovnih prostorija trgovaca, posebice u odnosu na trajnost i popravljivost proizvoda. U znanstvenoj literaturi, Direktiva (EU) 2024/825 doživljava kritike usmjerene na sporadičnost cilja zaštite okoliša u potrošačkom pravu ili na preopćenitost tvrdnji i izraza koji se u njoj koriste, kao što su „okolišna ili društvena obilježja proizvoda“ ili „aspekti kružnosti“.¹²⁵ Keirsbilck (2024, 208) smatra da bi se konkretizacijom i definiranjem tih pojmova doprinijelo pravnoj sigurnosti i koherentnosti pravnog okvira zaštite potrošača. Također, kako se i u radu kritički ističe, brojne od uvedenih novina zahtijevaju dodatno tumačenje pojedinih propisanih uvjeta i kriterija, vrlo vjerojatno dopunom postojećih interpretativnih smjernica o primjeni i tumačenju Direktiva 2005/29/EZ i 2011/83/EU.

I dok je prvi dio novina o suzbijanju *greenwashing*-a prilično sustavno uređen, iako uz postojeće otvorene klauzule i pitanja koja zahtijevaju interpretaciju Suda EU, nije moguće oteti se dojmu da je drugi dio izmjena o jačanju informiranja o trajnosti i popravljivosti proizvoda učinjen na podosta nepregledan i u praksi teško primjenjiv način. Bez obzira na značaj pitanja koja se adresiraju, nedostatak sustavnosti u normativnom uređenju Direktive (EU) 2024/825 i konstantno referiranje na definicije i odredbe iz drugih direktiva i akata EU neupitno će utjecati na učinkovitost primjene

¹²⁴ Presuda Upravnog suda u Zagrebu od 4. 4. 2022, Us I-2716/2019–5 i naknadna neobjavljena odluka Visokog upravnog suda RH od 20. 3. 2024, Usz-2438/2022–2.

¹²⁵ Direktiva (EU) 2024/825, rec. 9.

potrošačkog prava u praksi država članica. Dodatno je pitanje kako će usklađivanje sa direktivom koja slijedi potpunu ciljanu harmonizaciju utjecati na već postojeća zakonodavna rješenja u nekim zemljama kao što su francuski, belgijski ili talijanski propisi o zabrani *greenwashing*-a, informiranju o rezervnim dijelovima, zabrani planiranog zastarijevanja, zabrani zavaravajućeg oglašavanja o fosilnim gorivima i sl. (Terryn 2023, 174). Pojedine države članice su već uskladile svoje zakonodavstvo, kao što je primjer usklađivanja njemačkog Zakona o nepoštenom tržišnom natjecanju (UWG),¹²⁶ luksemburškog Potrošačkog zakonika¹²⁷ i u radu prikazanog hrvatskog uređenja. Preuzimanje prikazanih obveza u pravo država članica EU trebalo bi utjecati na jačanje svijesti o održivosti proizvoda i podržavati zelenu tranziciju, no s obzirom na ukazane normativne nedostatke Direktive (EU) 2024/825, pitanje je hoće li doprinijeti učinkovitijoj provedbi potrošačkog prava.

LITERATURA

- [1] Augenhofer, Susanne. 2022. EC's Public Consultation on Sustainable Consumption: Promoting Repair and Reuse. *Response of the European Law Institute*: 1–20.
- [2] Bertelli, Francesca, Marco Farina. 5/2025. The ICA Shines a Light on Shein: Green Claims in Ultra-Fast Fashion. *Journal of European Consumer and Market Law* 14: 265–268.
- [3] BEUC. 2023a. Empowering consumers for the green transition: Recommendations for the trilogue negotiations. *BEUC, The European Consumer Organisation*: 1–10.
- [4] BEUC. 2023b. The Great Green Maze – How Environmental Advertising Confuses Consumers, Survey results from 16 countries. *BEUC, The European Consumer Organisation*: 1–12. <https://www.beuc.eu/green-maze>, posljednji pristup 15. 2. 2026.
- [5] De Francesci, Alberto. 6/2018. Planned Obsolescence challenging the Effectiveness of Consumer Law and the Achievement of a Sustainable Economy: The Apple and Samsung Cases. *Journal of European Consumer and Market Law* 7: 217–221.

¹²⁶ Drittes Gesetz zur Änderung des Gesetzes gegen den unlauteren Wettbewerb BGBI. 2026 I Nr. 43 od 19. 2. 2026.

¹²⁷ Le Code de la consommation, posljednje izmjene 7. 4. 2026, https://gouvernement.lu/en/dossiers.gouv2024_mpc+en+dossiers+2023+codeconsommation.html#bloub-1, posljednji pristup 15. 4. 2026.

- [6] De Francesci, Alberto. 2/2023. The Sustainability of Consumer and Market Law: Green Claims, Greenwashing and the Right to Repair. *Journal for European Consumer and Market Law* 12: 45–48.
- [7] Europska komisija. 2018. Behavioural Study on Consumers' Engagement in the Circular Economy. <https://data.europa.eu/doi/10.2818/921596>, posljednji pristup 15. 1. 2026.
- [8] European Parliament. 2024. Stopping greenwashing: how the EU regulates green claims. *European Parliament*, March 21. <https://www.euro-parl.europa.eu/topics/en/article/20240111ST016722/stopping-greenwashing-how-the-eu-regulates-green-claims>, posljednji pristup 15. 1. 2026.
- [9] Fella, Stefanie, Elena Bausa. 2014. Green or greenwashed? Examining consumers' ability to identify greenwashing. *Journal of Environmental Psychology* 95: 1–16.
- [10] Gsell, Beate, Sebastian Meyer. 1/2025. How to Combat „Greenwashing“: Comment on the Decision of the German Federal Court of Justice of 27 June 2024 – BGH I ZR 98/23 on Misleading Advertisement of Climate Neutrality. *Journal of European Consumer and Market Law* 14: 21–27.
- [11] Hedemann-Robinson, Martin. 3/2025. Environmental Claims and the EU's Legal Response for Combating Greenwashing. *European Energy and Environmental Law Review* 34: 64–78.
- [12] Horak, Hana. 1/2024. Na putu prema zelenoj tranziciji i zaštiti potrošača. *Acta Economica Et Turistica* 10: 31–49.
- [13] Kanceljak, Ivana, Sunčana Roksandić. 5/2025. Prekršajnopravna zaštita potrošača u praksi prvostupanjskih sudova u Republici Hrvatskoj. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 75: 813–852.
- [14] Kanceljak, Ivana. 2021. Određeni aspekti ugovora o prodaji robe na digitalnom tržištu i preuzimanje u hrvatsko pravo. 65–93. *Pravna zaštita pojedinaca na jedinstvenom digitalnom tržištu Europske unije*, ur. Jakša Barbić. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- [15] Keirsbilck, Bert, Evelyne Terryn, Liesbet Van Acker. 2023. The legality of „100 % recycled“ and „100 % recyclable“ claims on water bottled in plastics – legal analysis under EU Directive 2005/29/EC on unfair business-to-consumer commercial practices. 1–28. *BEUC Study accompanying the external alert submitted by BEUC to the CPC Network*. https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/BEUC-X-2023-144_Unbottling_greenwashing_accompanying_study.pdf, posljednji pristup 15. 2. 2026.

- [16] Keirsbilck, Bert. 5/2024. Empowering Consumers for the Green Transition: Overview of Directive (EU) 2024/825. *Journal of European Consumer and Market Law* 13: 205–217.
- [17] Kovač, Ivan, Dario Dunković, Barbara Kovač. 2025. Greenwashing and consumer skepticism toward eco-labels in Croatia: challenges and policy directions. *British Food Journal*: 1–20.
- [18] Kryla-Cudna, Katarzyna M. 2024. The Update Obligation for Smart Products and a Circular Economy – A Chance Not Taken? 115–134. *European Sales Law. Challenges in the 21st Century*, ur. Yesim M. Atamer, Stefan Grundmann. Cambridge i dr. Intersentia.
- [19] Loos, Marco M. B. 1/2026. Where do you go to, my lovely? 50 years of European consumer protection in the EU. *Journal of European Consumer and Market Law* 15: 33–39.
- [20] MacLennan, Jacquelyn, William De Catelle. 2–3/2025. The Revision of EU Greenwashing Laws: A New Framework of Analysis. *Business and Human Rights Journal* 10: 456–462.
- [21] Mak, Vanessa, Evelyne Terryn. 1/2020. Circular Economy and Consumer Protection: The Consumer as a Citizen and the Limits of Empowerment Through Consumer Law. *Journal of Consumer Policy* 43: 227–248.
- [22] Micklitz, Hans W. 6/2019. Squaring the Circle? Reconciling Consumer Law and the Circular Economy. *Journal for European Consumer and Market Law* 9: 229–237.
- [23] Mišćenić, Emilia i dr. 2026. The Evolving Standard of the Average and Vulnerable Consumer in the Case Law of Central and Eastern European Countries: Shared History, Diverging Models. *European Review of Private Law*. U tisku.
- [24] Mišćenić, Emilia, Iva Mamilović. 1/2019. Nepoštena poslovna praksa u hrvatskome pravnom sustavu: uređenje i provedba. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske* 10: 273–299.
- [25] Mišćenić, Emilia, Lidija Ileković. 1/2024. Novo uređenje isporuke digitalnog sadržaja i digitalnih usluga u hrvatskom potrošačkom pravu. *Harmonius Journal of Legal and Social Studies in South East Europe* XIII: 183–235.
- [26] Mišćenić, Emilia. 2023. Croatia. 127–149. *Harmonizing Digital Contract Law – The Impact of the EU Directives 2019/770 and 2019/771*, ur. Alberto De Franceschi, Reiner Schulze. München: CH Beck, Hart, Nomos.

- [27] Miščenić, Emilia. 2024. Information, Transparency and Fairness for Consumers in the Digital Environment. 81–118. *Digital Vulnerability in European Private Law*, ur. Camilla Crea, Alberto De Franceschi. Baden-Baden: Nomos.
- [28] Miščenić, Emilia. 4/2020. Sustainability, the Circular Economy and Consumer Law in Croatia. *Journal of European Consumer and Market Law* 9: 173–177.
- [29] Miščenić, Emilia. 3/2022. The Constant Change of EU Consumer Law: The Real Deal or Just an Illusion? *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* 70: 679–710.
- [30] Miščenić, Emilia. 2021. Učinkovitost i transparentnost online informiranja potrošača. 39–63. *Pravna zaštita pojedinaca na jedinstvenom digitalnom tržištu Europske unije*, ur. Jakša Barbić. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- [31] OECD. 375/2025. Protecting and Empowering Consumers in the Green Transition: Misleading Green Claims. *OECD Digital Economy Papers*: 21–23.
- [32] Petrić, Silvija. 2021. Ugovorna odgovornost prodavatelja. 22–91. *Europsko privatno pravo: posebni dio*, ur. Emilia Miščenić. Zagreb: Školska knjiga.
- [33] Reyna, Agustin, Patrycja Gautier. 3/2025. The European Take on the Right to Repair (R2R). *Journal of European Consumer and Market Law* 14: 92–98.
- [34] Šajn, Nikolina. 2022. Empowering Consumers for the Green Transition. *European Parliamentary Research Service*: 1–8.
- [35] Terry, Evelyne. 4/2019. A Right to Repair? Towards Sustainable Remedies in Consumer Law. *European Review of Private Law* 27: 851–873.
- [36] Terry, Evelyne. 2023. Can Consumer Law Become Sustainable? 159–186. *The Transformation of Consumer Law and Policy in Europe*, ur. Hans W. Micklitz, Christian Twigg-Flesner. London: Bloomsbury Publishing.
- [37] Terry, Evelyne. 1/2021. The New Consumer Agenda: A Further Step Toward Sustainable Consumption? *Journal for European Consumer and Market Law* 10: 1–3.
- [38] Valant, Jana. 2016. Planned obsolescence: Exploring the Issue. *European Parliamentary Research Service*: 1–7.

- [39] Zoll, Fryderyk, Katarzyna Południak-Gierz, Wojciech Bańczyk, Maciej Bujalski. 2024. Various Approaches to 'Greening' Consumer Sales Law. 103–122. *Routledge Handbook of Private Law and Sustainability*, ur. Marta Santos Silva, Andrea Nicolussi, Christiane Wendehorst, Pablo Salvador Coderch, Marc Clément and Fryderyk Zoll. Abington: Routledge.

Emilia MIŠĆENIĆ, PhD

Professor, University of Rijeka Faculty of Law, Croatia

GREEN TRANSITION OR NORMATIVE COMPLICATION: EMPOWERING CONSUMERS THROUGH DIRECTIVE (EU) 2024/825 AND CURRENT PRACTICE CHALLENGES

Summary

Directive (EU) 2024/825 on empowering consumers for the green transition seeks to address the challenges of manipulative green marketing and establish a stricter regulatory framework, ensuring better transparency of environmental claims and other essential information on product sustainability. By prohibiting unfounded and misleading environmental claims and introducing an obligation to provide information on the product's reparability score and the duration of software updates, and by preventing planned early obsolescence, the Directive seeks to contribute to sustainable development in the EU's internal market. The paper outlines new provisions on greenwashing and planned early obsolescence, accompanied by new national solutions, particularly in Croatian law, and examples from the CJEU case law and EU Member States. Following a comprehensive analysis of the rules and practice, a legitimate question has arisen regarding the effectiveness of the newly introduced solutions and shortcomings that may hinder the goals of the green transition and sustainable development.

Key words: *Directive (EU) 2024/825. – Manipulative green marketing (greenwashing). – Early obsolescence. – Planned obsolescence. – Unfair commercial practices. – Sustainability.*

Article history:

Received: 30. 5. 2026.

Accepted: 19. 8. 2026.